

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 2

XII aastakäik

1936

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Töökaitse, sotsiaalkindlustus ja töölisanemad.

L. Johanson.

Töölisanemate konverents, mis peeti Tallinnas 9. veebr., oli nii arvult, mõjult kui ka koosseisult suurim senisest. Kõik tähtsamad tööstusalad olid esindatud üle riigi.

Kes on töölisanemad?

Seaduse järgi kõigis tööstuslikes käitistes, mis on asutatud vähimalt kolmeks kuuks ja kus on vähimalt 25 töölise, asutatakse tööliskonna asutused töölise huvide kaitseks ning nende majanduslike olude paremale järjele tõstmiseks ja käitise arendamisele kaasaaitamiseks.

Kõigis käitistes, kus on tööle üle 100 töölise, asutatakse töölisnõukogu, kelle liikmed on töölisanemad; käitistes, kus töötab 25—100 töölise, asendab töölisnõukogu töölisanem.

Töölisanemad on seega Eestis tööstuslike töölise esindajaks.

Konverentsil andsid töölisanemad edasi puudusi, hinnanguid ja nõudmisi, mida on esile tõstnud tegelik elu. Tuleb võtta nende hinnanguid ja nõudmisi kui kõigi tööstuslike töölise omi.

Töölisanemate väga asjalikud ja tasakaalukad sõnavõtted iseloomustasid töölise praegust majanduslikku, sotsiaalset ja õiguslikku olukorda.

Majandusliku olukorra parandamiseks peeti otstarbekaimaks mooduseks

kollektiivlepingut,

mis sõlmatakse vaba töövahenduse abil töölise vabade ametiühingute ja tööandjate või nende organisatsioonide vahel. Selleks peab töölisel olema vaba valik korraldada töötingimusi streigi või vahukohtu abil. Rõhutatati streigivabaduse tarvilisust ja praegu kehtiva töötülide lahendamise seaduse muutmise vajadust. Märgitakse takistusi, mis seni on olnud palgaolude korraldamisel, muuseas ka Sindi vabrikute töölisele tehtud raskusi. Kui lubadusi antakse, siis tuleb neid ka täita.

Palgaolud.

Et palgad on madalad, seda näitavad arvud ja võrdlusedki. Konverentsil toodi arve, mis näitavad mõnes tööharus erakordset tulude kuhjumist, näiteks Uus-Balti metsatööstus saab puhastulu 92,9 prots. omakapitalist. Majanduslike takistusi palgaolude parandamisel ei saa seega pidada alati põhjendatuks. Küll on aga siin suureks takistuseks

töölise organiseerimatus.

Võrdlemisi väike osa töolistest kuulub kutseühingusse. Et saada tagajärgi kutseühingute kaudu palgaolude

ja töötingimuste parandamisel, on tarviline, et

võimalikult rohkesti töölisi kutseühingute ümber koguneks.

100% organiseerimine on ideaal, kuid seda on raske kätte saada. Kuid oletus, et kutseühingul, kus on 200 liiget, pole õigust 2000 nimel teha otsuseid, on ekslik ja põhjendamatu. Jälgides teiste riikide kutseühingulist liikumist näeme, et ka neis, kus tööliisklass on kõige paremini organiseeritud, ei ulatu see 100 protsendini, kuid kutseühingud ka alla 100 protsendi organiseerituina otsustavad ja juhivad tagajärjekalt tööliste võitlusi palga- ja töötingimuste parandamise eest. Nad on selleks asutatud, kutsutud ja õigustatud. Elus tegutsevad tööliste elukoora parandamiseks just teadlikemad, arenenuimad ja jõuküllasemad teiste hulgast. Alateadlikud, arenematud ja vaimsetlõuetud ei suuda ise algatada, võidelda ega tegutseda, küll aga — maitsata teiste töövilja, mis tuleb kõigile kasuks. Ka edaspidi

peavad kutseühingud juhtima tööliste palgavõitlust ja tööolude parandamise samme.

Tööliiskoda oma iseloomult ja ülesandelt ei saa seda teha ega võid kutseühingute ülesandeid enda peale võtta.

Et tööliised võiksid ühineda suuremal määral, selleks on tarviline

täieline ühinemisevabadus,

nagu väga õigesti märgiti konverentsil.

Töökaitse seaduste täitmine

oli valusaimaks küsimuseks konverentsil. Ei leidunud tööliisvanemat, kes oleks võinud siin kiitvalt kõnelda. Küll aga leidis rohkesti puudusi, mis ette kant. Ja kui siis Narva tööliste esindaja A. Maurer resolutsioonis kõik kokku võttis, tuli see nagu kõigi teistegi südamest. Tallinna ja teised tööliisvanemad hüüdsid kohalt, et nemad ühinevad selle resolutsiooniga. Ja otsus tehti ühel häälel. Näis, et siin pigistab töölisi king väga valusasti. Ja see on ka arusaadav: töökaitse seadusel on ainult siis olulist tähtsust, kui seda täidetakse. Vastasel korral jääb seadus paberile ja ta mittetäitmine tekitab vaid tööliste keskel meelepaha.

Töökaitse järelevalvet teostab tööinspeksioon. Aga nagu tema aruanne näitab, ei suuda tööinspektorid mittemegi aasta jooksul kõigis käitistes järelevalvet kordagi teostada. Ainult osas käitistes teostab seega tööinspeksioon järelevalvet. Konverents konstateeris, et töökaitse seadusi rikutakse ja ignoreeritakse, tööstuskäitiste teravshoiu ja õnnetuste ärahoidmise nõuded jäetakse täitmata, haigekassadele jäetakse suurel määral makse tasumata ja töölisi kindlustamata, eriti rikutakse tööaja seadust ja pagarite öötöö keelu seadust, tööinspektorid ei ole töölistele kättesaadavad. Konverents pidas tarviliseks, et

tööinspeksioon põhjalikult ümber korraldataks:

tööinspektorite arvu suurendataks, tööinspektorite määramisel arvestataks Tööliisühingute Keskliidu seisukohti, pandaks ametisse osa tööinspektoreid, kes on määratud tööliste kutseühingute keskliidu poolt esitatud kandidaatide hulgast.

On selge, et tööinspektori raskeid ülesandeid saab täita see, kes küsimusi tunneb ja oma ülesandeid võtab kohusetruult. Inimesed, kel tööliste suhtes on eelarvamised ja kes sotsiaalküsimustes on konservatiivsed, ei kõlba tööinspektoreiks. Ometi on neid leidunud. Näiteks — mitmed endisest inspektoreist on siirdunud ettevõtjate teenistusesse ja tegelevad ka nüüd sotsiaalküsimustega. Nüüd alles näeme nende õiget nägu ja kuuleme nende äärmiselt tagurlikke ja tööliisvaenulisi seisukohti töökaitstes ja sotsiaalkindlustuses. Ettevõtjate organisatsioonide teenistuses võiksid nad olla sotsiaalküsimustes ka liberaalsemad, vabameelsemad, tööliis-sõbralisemad, nagu leiame sääraseid ettevõtjate enestegi keskel küllaldaselt. Ei ole kaugeltki kõik ettevõtjad halvad, töökaitse ja sotsiaalküsimustes tööliisvaenulised. Nende keskel on liberaalseid ja õiglasi inimesi. Kuid ei millegi pärast püüavad endised tööinspektorid olla just äärmiselt konservatiivsed, sellega püüdes mõjutada ka ettevõtjaid, et need koostaksid, esitaksid ja pooldaksid vaid konservatiivseid seisukohti.

Alati ei tähenda ka see midagi, et

inspektor on tulnud ise töölisklassi keskelt, kas või tööpingi juurest. Minevik tõendab, et põllumajanduse käitise omanik — mõisnik — sai tööliste suhtes kõige halvemad kupjad ja kiltrid just teoorjade eneste keskelt. Tänapäeval tuleb õelamaid töökaitse ja sotsiaalkindlustuse vaenlasi just nende väike- ja kesktöösturite keskelt, kes veel tööliste lõhnast pole lahti saanud. Teiselt poolt, nende keskelt, kes pole töölistest päritoluga, leiame ametnikke, kel puuduvad tagasitõrjuvad eelarvamised tööliste ja töölisküsimuste suhtes, kes tunnistavad töökaitse ja sotsiaalkindlustuse paratamata vajadust, kes saavad aru ka tööliste olukorrast ning püüavad selle kergendamiseks teha, mis võimalik. Nad ei poe ka ülemuse käsu ja keelu varju, vaid täidavad oma ülesandeid täie kohusetundega, sest nad mõistavad, et ülemuse käsul ja keelul on ka oma piirid.

Tööinspektorite ametisse määramisel tuleb küll valvata selle järele, et sinna pääseksid kohase ettevalmistusega, tarviliste võimetega tööjõud, kes ei tunne juba maailmavaateliselt ja hingeliselt vastumeelsust tööliste, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse vastu ega hakka nii-ütelda ülalt alla vaatama. Oma ülesandeid peavad nad täitma erapooletult, ilma et neid selles takistaks ettevõtjate ja nende esindajate kartus.

Konverents võttis vastu ka otsuse, et otstarbekohased

määrused tööliste elu ja tervise kaitseks

käitistes tuleb panna maksma. Praegu kehtivad määrused on iganenud ja puudulikud. Tööstusettevõteteis tervishoiu oludel ning tööliste elu ja tervise kaitse määrustel on väga suur tähtsus. Otstarbekohaste määruste täitmisega hoitakse ära õnnetusjuhtumeid ja terviserikkeid. Meie tööstusettevõteteist suur osa ei täida ses suhtes isegi algelisi nõudeid. Siin on uued korraldused hädavajalised, juba rahva tervishoiu huvides.

Konverentsil toodi kujukaid näiteid

töökaitseaduste rikkumise

kohta. Näiteks palgalise puhkeaja seaduse täitmise ajal. Palgalist puhkust, mis rahvusvaheliselt tarviliseks tun-

nustatud ja mille kohta üks riik teise järele just käesoleval aastakümnel uusi seadusi on maksma pannud, tuleks võimaldada kõigile töölistele.

Konverents tunnistas ka tarviliseks, et 48-tunnilise asemel pandaks maksma

46-tunniline töönädal,

laupäeval tööaega vähendades.

Pagarite öötöö keelu seaduse

suhtes konstateeris konverents, et siin on järelevalve puudulik. Pagaritööliste esindajad on selles küsimuses riigivanemale esitanud märgukirja, kus algatatakse 3 palgalise revidendi ametisse panekut, karistusnormide endisele kõrgusele tõstmist ja muid abinõusid seaduse rikkumiste vastu võitlemiseks.

Raudtee ehitusameti tööliste olukorra parandamiseks

peeti tarviliseks päevapalga tõstmist 25% võrra, kõigile päevatöölistele lasteabiraha maksmist, palgalist puhkust, töölepingu ülesütleamise tähtaja pikendamist, mis on väga mõistetavad nõudmised. Otse üllatav oli kuulda, kuidas mõni suurkirjastuse omanik ja trükitööstur allealiste tööjõudu eksplua-

teerib,

eriti Tartus ja Tallinnas. Selle asemel, et määruste kohaselt võtta ladumismasinal õppijailks käsiladujaid, võtavad mõned trükitöösturid masinal õppijailks allealisi, kes pole muidu trükitööd õppinud. Neid siis peetakse teatud aeg ja kui neile tuleks juba maksa tööliste palka, vallandatakse nad ja võetakse asemele uued, et nii saada väga odavat tööjõudu.

Konverentsi otsustes käsitletakse ka tööliste üldist palgataset, mis on madal.

Sotsiaalkindlustuse alal

võeti vastu resolutsioon töövõimetuse, vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamise kohta, märkides oma seisukohad üksikasjalisemalt. Resolutsiooni toome eraldi.

Haiguskindlustuse alal

tunnistas konverents, et tuleb säilitada haigekassade omavalitsus, haiguskindlustust laiendada jne. Ka need resolutsioonid toome eraldi.

Töölisvanemate konverents oli äärmiselt tasakaalukas ja asjalik. Küsi-

musi käsitleti lühidalt, sõnavõttud olid korrektsed. Kuigi konverents oli eelmistega võrreldes suur — ligi poolteistsada töölisvanemat oli koos — siiski ei olnud läbirääkimistel mingit vastolu, valitses täielik üksmeel. **Ka kõik otsused tehti üksmeelselt.**

Kongressist võtsid osa vabariigi valitsuse esindajaina majandusminister K. Selter ja teedeminister O. Sternbeck. Majandusminister andis ülevaate tööoludest ja neist samudest, mis vabariigi valitsusel on kavatsusel, kuna teedeminister O. Sternbeck võttis sõna üksikute küsimuste kohta, avaldades siin teedeministeeriumi seisukohti.

Mõlemad ministrid suhtusid pooldavalt tööliste organiseerimisele.

Säärased konverentsid on sotsiaalpoliitilisel alal suureks teguriks: siin kuulatakse puudusi, mis vajavad korraldamist, selgitatakse ja näidatakse abinõusid tööliste elutaseme tõstmiseks. Ei ole seegi riiklikult kasulik, kui töölised oma elu puudusi ei saa valitsusele avaldada, neist vaid omavahel kõnelevad ja nii nende hinge koguneb kibedus. Riiklikult on tarvis, et puudused ja seaduserikkumised saaksid teatavaks ja nende kõrvaldamiseks tegutsetaks.

Selleski mõttes võib konverentsi pidada kordaläinuks.

Sooja ja külma õhu mõju inimese tervisele.

Dr. M. Püüman.

Peale töökodade valgustuse on suur tähtsus töökojas oleval õhu temperatuuril. Ei ole ükskõik, missugune on ümbritseva õhu temperatuur, kus tuleb elada ja tööd teha: nii kõrge kui ka madal õhu temperatuur ei ole mitte ükski kahjulik töölise tervisele, kes niisugustes tingimustes peab tegema tööd, vaid ta mõjub ka töö intensiivsusele ja töö väärtusele halvavalt. Sellest hoolimata, et võrdlemisi raske on teha kindlaks, missuguse õhu temperatuuri juures viimase kahjulik mõju töölise tervisele tuleb nähtavale (siin tuleb arvesse võtta veel õhu rõskust ja õhu liikumise kiirust), võib siiski ütelda, et kõige parem on siis teha tööd, kui ümbritseva õhu temperatuur on 20 kraadi vähem kui inimese kehatemperatuur. Keha normaalne temperatuur — kaenla all mõttes — on 36,3°—36,8° C järgi; järelikult mõjub ümbritsev õhk, mille temperatuur on 16°—17° C järele, töölise tervisele parimini; samuti on soovitatav, et ka elamute õhu temperatuur oleks nendes piirides ja sama peab ütlema ka koolimajade kohta.

Kuigi 16°—17° C järgi on soodsaim õhu temperatuur töökodades, peab siiski tähendama, nagu tähendati juba eelpool, et teatavalt juhtudel võib õhu t° laskuda madalamale ja tõusta kõrgemale, ilma et töölise tervis selle all kannataks; peale ülaltoodud põhjuste, õhu rõskuse ja õhu liikumise kiiruse, on tähtis, missugune on töölise tervislik seisukord: noorem ja täiesti terve tüüline võib nii kõrgema kui ka madalama õhu temperatuuri juures oma tervisele kahju tegemata teha tööd, kuna vanematele töölisele, eriti veel nendele, kes kannatavad ühe või teise haiguse all, mõjub nii madalam kui ka kõrgem õhu temperatuur halvasti.

Nagu teada, on terve inimese keha temperatuur ligi 37° C, sellest hoolimata, missugune on ümbritseva õhu temperatuur. Oleneb see sellest, et inimese organismil on olemas

abinõud, mis aitavad talle valmistada soojust, ja reguleerimise aparaadist, mis valvab selle järele, et keha temperatuur oleks alati enam-vähem ühesugune.

Soojuse valmistamine on otsekoheselt ühenduses toitmisega ja kehalise tööga: mida rikkalikum ja parem toit ja mida raskem töö ja suurem tööhulk, mis inimene teeb, seda rohkem tekib kehas ka soojust.

Et keha temperatuuri hoida ühel tasemel (ligi 37° C), selleks on olemas mitu võimalust: soojust lahkub kehast naha kaudu soojuste kiirte näol või higistamisega; kopsu kaudu: osa soojust läheb sissehingatava õhu soojendamiseks, kuna osa soojust juhitakse kehast välja väljahingatava õhuga. Osa keha soojust kulutatakse ka sissevõetavate toiduainete ja joogi soojendamiseks. Kõigist neist võimalustest, mis soojust kehas aitavad vähendada, on muidugi tähtsaim soojuste lahkumine kehast naha kaudu, mis kehast väljajuhitavast soojustest teeb välja ligi 90%.

Keha soojuste reguleerimisel mängivad väga suurt osa ümbritseva õhu kõrge temperatuuri puhul nahaalused veresooneid oma laienemisega ja kokkutõmbumisega ümbritseva õhu madala temperatuuri puhul: esimene soodustab suuremat verevoolu naha alla ja ühes sellega ka suuremat soojust väljaminekut kehast, kuna teisel juhul nahaalune veresoonte võrk muutub verevaeseks, mille tõttu ka soojust kehas rohkem hoitakse kinni.

Siinjuures ei saa jätta tähendamata, et haiguste põhjuseks võivad olla mitte ükski liiga soe või liiga külm ümbritsev õhk, vaid ka ümbritseva õhu sagedased temperatuuri muutused, mis oma halvavat mõju ei jäta avaldamata soojust reguleerivale aparaadile.

Soe õhk avaldab inimese organismile mõju kaht viisi: ta ärritab higinäärmeid, pannes neid rohkem tegevusse, ja halvab närve, mis

reguleerivad nahaaluste veresoonte laienemist ja kokkutõmbumist.

Kui inimene puhkab ja välise õhu temperatuur tõuseb kuni 33° C järele, siis harilikult nahal ei ole higi tunda; kui aga välise õhu temperatuur tõuseb üle 33° C, siis muutub higistamine tunduvaks, mis temperatuuri tõusmisega alatasa suureneb, eriti veel siis, kui ümbritsev õhk on kuiv.

Nahaaluste veresoonte laienemine ühes higistamisega aitab organismi jahutada ja liigset soojust kehast välja juhtida.

Kuid suure higistamisega kaotab inimese organism palju vett, mis omakord võib mõjuda organismile kahjulikult.

Nagu teada, sünnivad kõik keemilised protsessid, mis inimese organismis alatasa ette tulevad, vee juuresolekul; kui inimese organism kaotab higistamise tagajärjel palju vett, mis avaldub janutundes, ja kui seda, nagu ei kustutata, siis muutub muuseas ka veri paksemaks ja see nõuab südamele palju rohkem tööd, et vereringvool sünniks korralikult. Vee vähesusega organismis muutuvad kõik protsessid korratumaks, muuseas ka südamelihaste toitmine, mis ilmneb mitmesuguseis haiguslikes nähtusis.

Ka teised tähtsad organid kannatavad liiga suure ja pikaldase kuumuse ja higistamise all: neerude kaudu näiteks eristuvad kehast mitte tarvilised ja mitmekesised lagunemisproduktid, mis kehasse jäädes võivad mõjuda mürgiselt. Suure higistamisega kaotab organism naha kaudu palju vett, mille tagajärjel neerude kaudu väga vähe vett välja läheb ja mitmekesised lagunemisproduktid, mis väljuvad neerude kaudu organismist, on seetõttu väga kontsentreeritud seisukorras; viimane asjaolu võib omakorda tuua esile neerupõletiku. Ka hingamisorganite juures võivad tekkida mitmekesised haiguslikud nähtused, samuti ka teiste organite juures.

Kui ümbritsev õhk on soe ja rõske, siis teivad inimese organismis hoopis teissugused haiguslikud nähtused: soe ja rõske õhk takistab higi auramist nahalt ja ühes sellega ka soojust vähenemist kehas; niisuguseil juhtumel võib kergesti tekkida n.-n. soojusepiste.

Soojusepiste puhul tekib üldine väsimus ja nõrkus, suur sisemise soojuste ja janu tunne; nahk on kuiv; vahest tekib ka kõrge pälvik. Kui inimene paigutatakse jahedamasse ruumi, siis ta paraneb harilikult paari päeva järele. Kuid üksikuil juhtumel võivad haiguslikud nähtused veelgi suurenda: neile võivad selt-sida veel korratu südame tegevus, uimane olek ja pea ringikäik, kõrvade kohisemine, nägemise tumenemine, magada tahtmine jne.; niisuguseil juhtumel võib ka kergesti järgneda surm.

On täiesti arusaadav, et kehaline töö niisuguses õhkkonnas kiirendab haiguslike nähtuste tekkimist.

Kui ühel poolt ümbritseva õhu kõrge temperatuur, liig soe õhk, võib olla mitmesuguste haiguste põhjuseks, siis teiselt poolt ei jäta ka ümbritseva õhu madal temperatuur, liig külm õhk, avaldamata oma halvavat mõju inimese organismile, eriti veel siis, kui ta sisaldab palju veeauru.

Külm õhk võib tekitada kohalikke ja üldisi haigusi, mida me tunneme külmetamise haiguste all. Madala õhu temperatuuri puhul katsub inimorganism ise võimalikult rohkem kehas soojust kinni hoida; peatahtsus on siin nahaaluste veresoonte kokkutõmbumisel, mille tagajärjel veri valgub nahaalustest veresoontest siseorganidesse, mis soodustab soojuste hoidmist organismis; viimane katsub kõigi abinõudega soojust endas kinni hoida. Kui aga külmetamine järjest edasi kestab, siis võib see lõpuks muutuda elukardetavaks: alguses tekib väsimus ja valud peas, rinnas ja ka teistes organides; keha temperatuur langeb alla normi; jäsemel muutuvad kangeks; kiire hingamine alguses muutub pikaldaseks ja sügavaks; pulss muutub kiireks, vaevalt katsutavaks; kesknärvikava tuimeneb; lõpuks tunneb inimene üldist väsimust ja uinub magama, mis võib lõppeda surmaga, kui abi jääb hiljaks.

Mis puutub abiandmisesse niisuguseil juhtumel, siis peab siin toimima väga ettevaatlikult nii üksikute liikmete kui ka üldise keha külmamise juures: siin alatase külmanud kehaosa hõõrumisega ja keha pikaldase soojendamisega; kui katsutakse ruttu ülepeakaela külmanud kehaosa või keha kohe kuumaha juures soojendada, siis võib kasu asemel tuua kahju; külmanud keha võib paigutada ka vannu, mille vee temperatuur ei ületa 15—16° C. järgi ja millele pikkamööda lisatakse sooja vett, kuni vee t. 2—3 tunni järele tõuseb 30° C. Kui toimida sellaselt pikkamööda, siis saavad kõik koed oma endise seisukorra tagasi; vere ringvool, südametegevus ja hingamine muutuvad normaalsemaks jne.; arusaadav, et tarviduse korral on vaja arstida südant ja teha kunstlikku hingamist.

Külmetamise, eriti raske külmetamise, tagajärjel võivad tekkida väga mitmesugused haigused seepärast, et organismi vastupanu on nõrgenenud ja ta ei ole küllalt suuteline oma kaitseabinõusid tarvitama paljude pisilaste arenemise ja tegevuse vastu, nii nagu see tavaliselt sünnib normaalses organismis. Nii võivad külmetamise tagajärjel tekkida nohu, angiin, hingamistorude limastikud, kopsupõletikud, kopsukelmepõletikud, liigendite, lihaste ja närvide põletikud, neerupõletik jne. Eriti sagedasti haigestuvad neerud neil isikul, kes alatasa on sunnitud külma käes tegema tööd ja kes peale selle elavad veel külmades ja rõsketes korterites.

Nii on külmal ja külmetamisel suur tähtsus paljude haiguste tekkimisel, nii nagu me seda nägime liigse soojuste juures.

Et seda halba mõju vähimalt kinniseis ruumides organismile vähendada, selleks on olemas teatavad abinõud. Esikohal seisab siin ruumides korralik kütmine, et viimaste õhu temperatuuri hoida teatavas kõrguses, millest allapoole laskuda on võimatu, kui ei taheta tervisele tuua kahju; teiselt poolt mõjub korralik ruumide õhutamine — ventilatsioon — selleks palju kaasa, et õhu temperatuur ei tõuseks liiga kõrgele.

Ka toitmisel ja riietusel on suur tähtsus, et keha temperatuur püsiks teataval tasemel. Kui ümbritseva õhu temperatuur on kõrge,

siis on toit, mida inimene sellasel juhul tahab, täiesti erinev sellest toidust, mida ta siis hea meelega sööb, kui ümbritseva õhu temperatuur on madal: esimesel juhul on ta väga rahul toiduga, mis sisaldab palju süsivesikuid, eriti puuvilja, mis põlemisel organismis annab vähe soojust, kuna teisel juhtumil pannakse pearõhk just rasvassele toidule, mis organismis ärapõlemisel annab palju soojust.

Ka sellekohane riietus aitab kas soojust alal hoida või soodustab tema lahkumist viimasest; talvel külmal ajal eelistame villaseid riideid ja ka villast aluspesu, kuna suvisel ajal puuvillane riie on küllaldane.

Üldiselt peab tähendama, et toitmine ja riietus on keha soojuse reguleerimisel väga tähtsad tegurid, mida ümbritseva õhu temperatuuri muutmisel peab alati pidama silmas.

Haiguskindlustuse seaduse normide rikkumisi käitistes.

Al. A b e n.

Eelmises „Töö ja Tervise“ numbris vaatesime haiguskindlustuse seaduse normide rikkumisi Tallinna käitistes, kusjuures käsitleme ettevõtete valdajate poolt sihilikku tööliste haigekassas mitteregistreerimist, teadlikku hiljem registreerimist, ebaõigete palkade teatamist ja natuuratasude mitteteatamist või ebaõigelt ülesandmist. Mainitud seaduse normide rikkumisi ja väärnähtusi on revideerimistel avastatud väga laialdaselt. Nende puuduste pidurdamiseks ja kõrvaldamiseks tegi Tallinna ühine haigekassa koos tööinspektsiouniga 1935. a. tänuväärse töö. Siinkohal jatkame sama küsimuse vaatlemist.

Üle lubatud seadusliku normi ulatuv ületundide töötasu ja muud lisatasud jäetakse teadlikult haigekassale teatamata. Tööliste avaldused ja tööinspektorite aruanded kinnitavad, et käitistes tuleb ette rohkesti tööstuslike käitiste tööaja seaduse rikkumisi, s. o. töötatakse päevas üle 8 tunni ja üle seaduses lubatud ületundide arvu. See sünnib käitiste valdajate ja juhatajate tahtel ning tihti ka tööliste vaikival nõusolekul, aga sageli ka tööandjale nõusolekut andmata on töötajad sunnitud tegema ületunde, vastasel korral on kaalul töökoha kaotus.

Tööliste poolt on tööaja seaduse normide rikkumise juhtumeid tööinspektoreile avaldatud peamiselt juhtudel, kui tööandjad ei ole tasunud ületundide eest seaduses ettenähtud 50% lisatasu. Et varjata üle seadusega lubatud normi tehtud ületundide arvu ja ka tihti, et hoida kõrvale 50% lisatasu maksimisest, ei kanna käitiste valdajad-juhatajad nimetatud ületunde ettevõtte raamatuisse ja tööliste palgaraamatuisse. Nii tehakse paljudes eraettevõttes. Avalikult aru andvais ettevõtteis — aktsiaseltsides ja osaihisustes — tähendatud ületunnid kantakse küll ettevõtte raamatuisse (kassaraamatuisse), kuid eriliselt selleks leiutatud mitmete nimetuste ja lisatasude all, millest avaldamine siinkohal asja huvides ei ole otstarbekohane. Varjatud ja üle seadusliku normi tehtud ületundide eest maksetud töötajate töötasu jäetakse haigekassale saadeta-vaiks palgalehtedes avaldamata. Sellega tüsatakse haigekassat, töölist haiguse ja õnnetusjuhu puhul ja hiilitakse mööda tööaja seaduse täitmise, kusjuures ka sageli neil juhtudel ei makseta töölistele 50% lisatasu. —

Ületundide töötasude haigekassale teatamata jätmise juhtumeid on tulnud ette niihästi väike-, kesk- kui ka mõnedes suurkäitistes. Näiteks üks suurkäitis tasus haigekassale teatamata ületundide tasude eest tagantjärele kindlustusmaksu mitu tuhat krooni.

Ületundide tasusid, mis on jäetud haigekassale teatamata, on kergem selgitada avalikult aru andvate ettevõtete juures, kus on raamatute pidamine sunduslik ja nende näitamine haigekassa esindajale kohustuslik, kuna aga erakäitiste valdajail on selles suhtes enam võimalusi seaduse täitmisest kõrvalehoidmiseks.

Ajutiste tööseisakute puhul ettevõtteis teatatakse haigekassale tegelikust tööalgusest hiljem kui tõeliselt tööõlised las-atakse tööle. Samuti mitmel juhul pärast tööseisakut on alustatud käitistes mõne aja pärast tööd, kuid tööalgusest enam ei teatata ja tööõlised jäetakse haigekassas registreerimata. Mõnel juhul on teatatud haigekassale käitiste tegevuse lõpetamisest ja need kassa alt välja arvatud, kuid tõeliselt on avastunud, et samad ettevõtted töötavad edasi endiselt.

Nimetatud asjaolusid on avastatud peamiselt väiketööstuslikes käitistes ja ka väiksemais kesktööstusis. Näiteks olgu toodud tüübiline näide S. k u d u m i s t ö ö s t u s e s t, mis on peale muu kesktööstus. Käitis arvati haigekassa alla kinnitusameti otsusega arvates 18. XII 1933. Tööinspektoril haigekassale saadetud kirjaga vallandati ettevõttes tööõlised alates 19. XII 1933, s. o. tööliste vallandamine toimus 1 päev pärast käitise haigekassa alla arvamist. Hiljem teatati haigekassale ettevõtte tegevuse likvideerimisest. Haigekassa revideeris käitist 1935. a. detsembri keskel, siis selgus, et ettevõtte oli pärast haigekassa alla arvamist ja selle alt väljaarvamist kogu aeg endiselt edasi töötanud. Sealjuures ka osa töölisi oli kogu aeg käitises kaasa töötanud. Nüüd tuli see käitis uuesti haigekassa alla arvamisele. Vaatamata käitise töötamisele ei olnud võimalik seaduserikkujalt valdajalt ka nõuda tagantjärele kindlustusmaksu tasumist, kuna ettevõtte oli haigekassa alla arvamise järele ka kohe selle alt välja arvatud.

Teine näide: J. ja H. p a e m u r r u d a r-

vati haigekassa alla 1932. a. sügisel, kuid töölised registreeriti haigekassas mõlema ettevõtte poolt alles 1935. a. sügisel, s. o. pärast käitise paiklikku reviderimist, kui selgus, et ühes töötas 3 ja teises 7 töötajat.

Osa töötajaid jäetakse haigekassas registreerimata põhjendusega, et nad on ettevõttes tegevad kaubanduslikul alal ja ka kodumajanduses, kelle kohta ei ole maksev haiguskindlustuse sundkohustus. Näiteks väike- ja kesktööstuslikes kehakatete ja pudukaupade tööharu käitistes, kus peale oma väiketööstuse on ka veel samas kauplus või äri toodetud saaduste müümiseks. Neis kaupluses tavaliselt on müüjajaks valdaja ja selle perekonnaliikmed, kuid suures osas sellastes kohtades (õmblustööstused, kübaraärid jne.) on haigekassas registreerimata 1—2 ja rohkem tööstusliku töö alal töötavat töolist, keda püütakse näidata äriteenijaina või majateenijaina. See on valdajale tarviline selleks, et käitise töolistte arvu näidata selles ulatuses, nagu on lubatud pidada võetud patendi alusel. Siin püütakse ettevõtjate poolt saavutada kokkuvõetud eeskätt riigi- ja haigekassamaksude tasumise arvel.

Ka paljudes ettevõtetes on osa ametnike ja teisi kuuteenijaid jäetud haigekassas registreerimata, kelle kohta väidetakse, et need töötavad kaubanduslikul alal ega ole seoses tööstusliku tööga või teevad tööstuslikku tööd ettevõtte tasuta ja palka saavad ainult kaubanduslikul alal tegutsemise eest. Paljudel juhtudel selles ettevõtjate seletused ja tõlgendused ei ole olnud tõsioludele vastavad.

Paljudes ettevõtetes pea- ja kõrvaltööhurudes ajutised ja hooajalised töölised jäetakse haigekassas registreerimata, kusjuures neid püütakse tõlgendada sarnaste juhuslike tööde alla kuuluvaiks, kes TTS § 260 lõpu põhjal ei kuulu haiguste vastu kindlustamisele. Ometi aga kestavad sellased tööd tihti mitte ainult nädalaid, vaid kuid.

Platsirentnikud ja haiguskindlustus. Haiguskindlustuse kohustusel kõrvalehoidmiseks osa ettevõtteid sõlmib töolistega nn. „platsilepingud“. Vastava kirjaliku või suusõnalise leppe põhjal üürib käitise valdaja kui üürileandja töötoa ruumes töökoha, platsi või nurga töölislele kui üürilevõtjale, kes siis üüri- või rendilepingu alusel seal töötab kas oma või ettevõtte valdaja tööriistadega, makstes platsi ja tööriistade kasutamise eest lepingus kindlaks määratud üüri. Sellase üüri- või rendilepingu sõlmimise puhul üürilevõtja, kes on rentinud või üürinud käitise valdajalt endale töökoha töötamiseks, kui ei ole tehtud kindlaks palgalepingu vahekorra valdaja ja töötaja vahel, ei kuulu TTS ettenähtud tööliste mõiste alla ega kuulu seega ka kindlustamisele haigekassas. Nii on küsimust seletanud ka riigikohus. Tegelikud sellased üürilepingud on fiktiivsed ja enamasti kõik platsirentnikud on tavalised palgalised töölised. Et aga hoida kõrvale kindlustusmaksude tasumisest, sõlmitakse töolistega nimetatud lepingud. Sellaseid lepinguid on mitmete töös-

tuste tööhurudes, eeskätt väiketööstustes, eriti on need praktiseeritavad kingsepa-, rätsepa-, tiseri- ja juuksetööstustes. Töölised ise on nende lepingute vastu.

Osas väikekäitistes on sõlmitud kõigi töolistega üürilepingud ja sellaseid ettevõtteid ei saagi üldse ette panna haigekassa alla arvamiseks. Kurioosumina olgu märgitud, et ühes ettevõttes isegi raamatupidaja on tööplatsilepingu alusel!

Osas ettevõtetes, nii avalikult aru andvaid kui ka eraettevõtteid, olid seaduslikus korras tööinspektori juures registreeritud juhatajad haigekassas registreerimata, kes tegelikult olid tööalaste asjaajajate-direktoritena.

Osas käitistes, peamiselt eraettevõtteid, tööstuse juhatajate ja ka mõnel juhul ametnike ja meistrite palku ei teatata haigekassale, kuna avaldatakse, et viimased on teenistuses palgata, mis loomulikult ei vasta tõsioludele. Samuti mõnedes käitistes antakse teada nende töötajate palgad haigekassas väiksemalt tegelikust teenistusest.

Osa väike- ja kesktööstuslike ettevõtteid on haigekassa alla arvamata. Nende haigekassa alla arvamise kuulub tööinspektori- ja kinnitusamete kompetentsi. Tööinspektoriid on viimasel aastal väikekäitisi haigekassade alla arvamiseks ette pannud rohkem kui kunagi varem. Tallinnas selles aktsioonis on tehtud suur töö keos haigekassa poolt korraldatava ettevõtete reviderimise tööga. Uute ettevõtete haigekassa alla arvamise suureneb ühel poolt sotsiaalkindlustusest haaratud palgatöolistte hulk, aga teiselt poolt samades käitistes paraneb ka kõigi teiste töökaitse seaduste täitmine.

Ühenduses käitistes haiguskindlustuse seaduse eeskirjadest kõrvalehoidmisega rikutakse ka muid tööõiguslike norme ja töökaitse seadusi. Ettevõtete reviderimise töö on eeskätt küll haiguskindlustuse seaduse täitmiseks, haigekassa ja selle osaliste õiguslikes huvides, suur tähtsus. Ühenduses sellega on aga võimalik ka tähelepanu juhtida muude töolistte töö ja tervise kaitseks kehtimapanud seaduste ning tööõiguslike normide täitmisele.

Näiteks ettevõtetes, kus töolistte palgad on väiksemad kui $\frac{2}{3}$ lihttöölise keskmine päevapalk, mis vastava kinnitusameti poolt TTS § 405 põhjal kindlaks määratud, ei või valdajad kassaliikmete palkadest kindlustusmaksu 2% maha arvata, vaid käitised peavad sel juhul kõik maksu, 6%, ise tasuma. Kuid osas ettevõtetes ei ole seda TTS § 324 teise lõike nõuet täidetud, vaid on töolistte palkade väiksele vaatamata igal juhul 2% kassaliikmete maksu maha arvatud.

Seadusega nõutavate raamatute, nimekirjade, arvete ja muude eeskirjade pidamine paljudel juhtudel ettevõtteid on puudulik ja jätab palju soovida, eriti väike- ja kesktööstusis. Ometi aga töolistte seisukohalt oma huvide kindlustamiseks, olgu kindlustusseaduste täitmiseks, palga kättesaamiseks või muu tööõigusliku normi täitmiseks, on vastavate raamatute ja arvete pidamine väga tarviline.

Töölisele palgaraamatu väljaandmise kohustuse täitmine üksinda juba kindlustab tööliisele alati väljateenitud palga kättesaamise kui ka kindlustusasutusele õige maksu, s. o. juhul, kui palgaraamatusse märgitakse sisse kõik maksetav töötasu. Terve töötasu sissekandmise eest peavad töölised ka eeskätt ise hoolt kandma, senini on selle vastu tulnud ette palju eksimusi, et osas käitistes märgitakse töölise palgaraamatusse vaid osa teenitud töötasust. Sellane asjaolu võimaldab haigekassamaksude varjamise, selle all kannatab tööline ise õnnetuse või haiguse puhul, aga tööandjaga vastollu minikul ei ole kindlustatud ka õige väljateenitud palga kättesaamine. Kuid palgaraamatu järele mõistetakse välja ettevõtjalt kohtus tööliise saamata jäänud töötasu lihtsustatud ja vastuvaidlematus korras.

Vastavate raamatute ja ületundide arvete pidamise kindlustatakse töölisele ületundide eest 50% lisatasu maksmine, aga ka haigekassale õige liikmemaks. Ka töölisel enestel tuleb nõuda alati kõigi ületundide ja muude lisatasude õigeaegselt sissekandmist palgaraamatusse.

Osas käitistes tööandjate ja töölise vahel valitsevate patriarhaalsete vahetõrgete või perekondlike suhete tõttu jäetakse osa töölisi, ettevõtjate lähemaid sugulasi, sõpru ja ka võõraid, haigekassas registreerimata. Revideerimistel neil juhtudel tõendavad tööandja kui ka tööline, et viimane on palgata töötaja, õpilane, juhuslik töötaas viibija või „platsirentnik“. Samade patriarhaalsete vahetõrgete tõttu teatakse haigekassale ka osa töölise palku väiksemalt tegelikust teenistusest. Konfliktide tekkimisel või töölise haiguse ja õnnetuse puhul paljudel juhtudel on tulnud haigekassal lahendada sellaseid juhtumeid.

Tööandjate surve ja töölise kartuse pärast töökoha kaotamises paljudes käitistes tööandjad ei julge avaldada revideerimistel õigeid andmeid töötulekuaja, tööpäeva, ületundide arvu ja tasu, tööpäeva kestuse ja palgaraamatu sissekannete kohta, milliste andmete tõepärasusel on ometi oluline tähtsus mitte ainult haigekassa, vaid eeskätt töölise eneste huvide ja õiguslike nõudmiste pärast. On avastunud küllalt juhtumeid, et töötajad kui ka tööandjad ei ole avaldanud alul täpseid andmeid töötuleku aja ja muude küsimuste kohta, vaid on seda teinud hiljem, kui küsimus teisel teel selgitatud. Töölelaskmise päeva või töötuleku aja õigest või ebaõigest teatamisest olenevad tihti aga just revideerimise tulemused. Sama on maksev ka andmete kohta, mida annavad töölised tööpäeva, natuura tasu, ületundide arvu ja tasu, tööpäeva kestuse ja palgaraamatu sissekannete kohta. Kõigil töölistel peab olema julgust õigete andmete andmiseks, sellest võidab üldsus ja ainult sel teel on võimalik piiri panna hulgalistele haiguskindlustuse ja töökaitse seaduste rikkumistele.

Töölise palga haigekassas vähemalt ülesandmisest ei võida kunagi üksik tööline midagi, vaid ainult kaotab, küll aga paljude töölise ebaõigete palkade teatamisega ja osa töölise

registreerimata jätmisega võimaldatakse tööandjale seaduserikkumist ja kasu haigekassa kui ka riigimaksude varjamisega. Seda ei tohi osa töölisi lubada ise oma, teiste töölise ja haigekassa kui kassaosaliste omavalitsusel juhitud avalikõigusliku asutuse arvel. Haigekassale valeandmete andmine ettevõtete poolt on kriminaalne süütegu. Selle soodustamine ka kaudselt töölise poolt on lubamatu, kuigi teataval silmapilgul ollakse ettevõtjaga heas vahekorras ja vaigitakse seaduserikkumistest. Kõigist seaduserikkumistest tuleb kohe teatada tööinspeksioonile ja maksude varjamisest ka haigekassale.

Haigekassale ja haigekassa tegelastele ettevõtete revideerimise töös õigete palkade saamiseks aitasid kaasa tunduvalt möödunud aastal Tallinnas töölise ametiühingud ja nende juhtivad tegelased ja teised tööliskonna usaldusmehed. Eriti tänuväärset kaasabi haigekassale näitasid üles need ametiühingud, kes korraldasid palgavõitlusi ja streike tööandjaga, pidades sidet ka haigekassaga. Ühise töö tulemusel väike- ja kesktööstus avastati suurel määral haigekassamaksude varjamisi ja laiendati ka sotsiaalkindlustusest haaratud palgaliste hulka. Näiteks maksude varjamised eeskätt paljudes leiva- ja pagari tööstustes, siis murdudes, savitööstustes, puutööstustes, maaltööstustes, plekisepatööstustes j. m. selgitati tulemusrikkalt vastavate kutsealade ametiühingute kaasabil. Nende avalduste põhjal on samuti uusi käitisi haigekassa alla arvatud, mille tõttu on sotsiaalkindlustusest haaratud töölise ring suurenenud.

Töötuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse põhjal muude ülesannete kõrval on töölisnõukogude ja töölisvanemate ülesandeks ka eriti järelevalve käitises töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste ja määruste täitmise üle ning tarbekorral tööandja või tööinspektori tähelepanu juhtimine sel alal ette tulnud puudustele ja vääranähtustele. Neid ülesandeid peavad töölisnõukogud ja vanemad võtma hoolega, siis viiakse seadused ellu. Igal pool ei ole töölisvanemad oma ülesandeid täitnud, ega siis põhjusest olnud võimalik näiteks ühes suurkäitises mitmete tuhandete kroonide haigekassamaksu varjamine, mille avastasid haigekassa revidendid paiklikul revideerimisel.

1935. a. alul alustati ettevõtete süstemaatilist revideerimist ja aasta lõpuks avastati Tallinna ühise haigekassa alla kuuluvais käitistes haigekassamaksude varjamisi käesolevas artiklis loeteldud seaduserikkumiste pärast ligi 50.000 krooni või 5 miljonit senti. Haigekassamaksude varjamine ei ole kuritegu ainult haigekassa vastu, vaid kogu palgatööliskonna ja ühiskonna vastu. See on ülekohus ka soliidsete ja eeskujulikult seaduse nõudeid täitvate ettevõtete vastu.

Hiljuti esitati Kaubandus-tööstuskoja ringkonna esindaja poolt riigi majandusnõukogule tööstusl. töö seaduse § 266 muutmise seaduse eelnõu, mille alusel tuleks kärpimisele haigekassadele praegu võimaldatud haigekassamaksude varjamise puhul summade tagantjärele sissenõudmise õigus seniselt 5 aastalt 1 aas-

tale. Alles 1934. aastal kärbiti haigekassadele vastavat nõudeõigust 5 aastale, kuna varem oli haigekassade suhtes maksev sama kord, mis praegu riigimaksude juures, kus nõudeõigus ei aegu. Kaubandus-tööstuskoja ettepaneku vastuvõtmine riigi majandusnõukogus tä-

hendaks haigekassamaksude varjamise uut soodustamist, mida ei tohi lubada haigekassade kui avalikõiguslike asutuste suhtes, mil on täita rahva tervishoiu seisukohalt tähtsad tervishoidlikud ja sotsiaalpoliitilised ülesanded.

Töölisvanemate valimine raskendatud.

J. Mikhelson.

Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 1 määrab kindlaks, et „kõigis tööstuslikkudes käitistes, mis asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus on vähemalt 25 töolist, asutatakse tööliskonna asutised tööliskonna huvide kaitseks ning nende majanduslikkude olude paremale järjele tõstmiseks ja käitise arendamisele kaasaaitamiseks“. Sama seaduse § 7 järgi on töölisvanemate ja töölisnõukogude liikmete ülesanded: 1) kaasaaitamine käitise tootmisprotsesside ratsionaalsemale järjele seadmiseks, 2) käitises tekkivate üksikute ja kollektiivtöötülide lahendamiseks kaasaaitamine; 3) sisekorra määruste, palgatariifide, tükitöö hinnakirjade ja teiste käitise tööliskonnasse puutuvate korralduste koostamisel esinimine tööliskonna huvide kaitsjana; 4) järelevalve käitises töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste ja määruste täitmise üle ning tarbekorral tööandja või tööinspektori tähelepanu juhtimine sel alal ettetulnud puudustele või väärnähtustele ja 5) käitise tööliskonna esindamine tööliskonna tarvis loodud asutustes. Uue töötülide lahendamise seaduse järgi on töölisvanemad või töölisnõukogu liikmed töötülide puhul käitise tööliskonna esindajad automaatselt, ilma et neil selleks enam üldkogu poolt oleks vaja vastavaid volitusi. Eeltoodust nähtub, missugused suure ulatusega ülesanded on pandud töölisvanematele.

Kui aga vaadelda töökaitse inspeksiooni ametlikku aruannet 1934. a. kohta, millises ulatuses töökaitse seadusi ja määrusi tegelikult on täidetud, siis selgub otse üllatav asjaolu, et 328 käitises on töölisvanemad valitud ainult 60 käitises. Ülejäänud 268 käitisel on õnnestunud hiilida mööda seadusist ja neis käitises on jäänud vanemad valimata, sellega ka ühtlasi tööliskonna huvid kaitsmata ja esindamata.

Millest on tingitud sellane nähtus, et niivõrd massiliselt jäetakse seaduse §§ täitmata? Kas ainult sellest, et töölised on loitud ega oska või ei taha kasutada neid võimalusi, mis maksivad seadused neile pakuvad? Kes töölise eluga vähegi lähemalt on puutunud kokku, see ei saa konstateerida, et eesti tööline ei armasta õiglust või ei püüa oma huve seada jalule, kui tal on selleks ainult võimalust. Mis puutub valimiste läbiviimatusse nii paljudes käitistes, siis on peamiseks põhjuseks siin tööandjate surve.

Eesti tööandjate surve kohta peaks juhutama avalikult enam tähelepanu ja ka töökaitse inspeksioon peaks tundma huvi selle vastu, et neid seadusi korralikumalt täidetakse, mis töölise kaitseks on pandud maksma. Töölis-

vanemate valimata jätmise käitises on peale tööandjate surve tingitud ka peamiselt sellest, et töökaitse inspeksioon ei tunne tarvilisel määral huvi nende küsimuste vastu ega käi peale neile käitiste juhatajaile, kus vanemad senini valimata. Üldse on tekkinud meie tööandjaskonnas laialdaselt sellane arvamine, et töökaitse seaduste täitmata jätmine on nagu mingi voorus, aga mitte kuritöö, mille pärast korralik kodanik peaks häbenema ja millele järgneb karistus.

Kui tööliskonna asutuste seadus 1931. a. pandi maksma, olid tööinspektori kohustatud kutsuma kokku käitises tööliste üldkogude koosolekud, kui valimised ei tulnud toime kahe kuu jooksul, arvates seaduse maksmahakkamise päevast. Huvitav oleks teada, kuipalju on meil neid tööinspektoreid, kes hiljemgi oleksid katsetanud korraldada valimisi neis käitises, kus valimised esimesel korral ei õnnestunud. Meil on Tallinnas ja provintsis suurkäitisi, kus seni on hiilitud mööda töölisvanemate valimisist, kuid need suurkäitised kasutavad väga suurt määral mitmet liiki riiklikke soodustusi, alandatud tariife, krediite j. n. e. Kõigi meie ametiasutuste suhtumine neile käitistele, kus rikutakse seadusi, peaks muutuma tunduvalt, siis hakataks ka sealpool kandis tundma huvi sellest, et seadusi täidetakse. Töökaitse seadused pole selleks pandud maksma, et tööandjad võiksid neile vilistada ja talitada oma parema äranägemise järgi.

Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse II osas on nim. rahukohtu nuhtlusseaduse § 51¹⁰, mille järgi tööandjat, kes on süüdlane selles, et ta takistas töölisnõukogu või töölisvanema valimist või töölise valimisõiguse teostamist, karistatakse arestiga kuni kolme kuuni või vangistusega ühest kuust kuni kuue kuuni. Pealeselle on nähtud ette rida teisi karistusi sama seaduse mitmesuguste §§ rikkumise eest. „Noh, nüüd peaks ju kõik olema korras,“ mõtleb tavaline kodanik. On seadus ja tarvilised §§ seadusest möödahiilija karistamiseks. Pealegi väidavad kõik tööandjad nagu ühest suust, et nad pole kunagi oma töölisele vanemate valimiseks teinud mingisuguseid takistusi, aga töölised olevat ise ses arvamises, et neil polevat vanemaid vaja ning et töölise ja tööandja suhe „nende“ käitises olevat alati olnud kõrge parem. Pealegi ei lähe peaaegu kunagi meie ametivõimudel korda teha kindlaks, millal ja kes tööandjaist on töölise valimise õigust rikkunud. Käitise direktor või vastutav juhataja ei tarvitse ju ka tegelda sellase pisiülesandega, selleks on tal küllalt tööjuhte käsutada, kes

vaikselt, kuid mõjuval viisil annavad töölistele mõista, et kes töölistest algatab tööliste üldkogu koosoleku kokkukutsumise nõude ja selleks allkirjade korjamise, „see on kadunud laps“ selles mõttes, et talle järgmisel päeval maksetakse välja pikema jututa ja põhjust nimetamata kahe nädala palk. Tarbekorral otsitakse mõni hoopis muu ettekäändeline vallandamiseks, ja neid leidub ikka, kui tööandja tahab töölisest vabaneda. Tallinna suuremaist käitisist on vanemad valimata isegi sellaseis käitis nagu „Tselluloos“, „Kave“, „Tohver ja Ko“, Kunstsarveteahas, edasi Jägala puupapivabrik, Kohila paberivabrik, „Kiviõli“ ja „Küttejõu“ kaevandused jne. „Kiviõli“ õlivabrikus ja kaevanduses, samuti „Küttejõus“, on töölisel teinud juba mitu korda katsed vanemate valimisteks, kuid iga kord on vallandatud imelikul kombel aktiivsemad töölisel ja asja algatajad. Vallandamise põhjus ametlikult on muidugi „töö vähesus“ jne.

Kui tööinspektorid oma tegevusega ei taotele siin töökaitseseaduse elluviimist, siis võib sellane status quo kesta niikaua, kuni töölisel ikkagi kõigist raskustest hoolimata ametiühinguliselt organiseerub ja oma seaduses ettenähtud õigused otseselt surub peale tööandjale.

Tööinspektorid võivad vähimalt kaevanduste rajoonis paljugi teha tööliste kasuks, kui nad võtavad oma ülesandeid täie tõsidusega, sest alati leidub juhtumeid, kus maa all ja maa pealgi minnakse mõõda ettenähtud töökaitsese abinõude tarvitusele võtmisest. Nende eeskirjade täitmist tuleb aga nõuda järjekindlalt ja halastamatult, sest siin on kaalul tööliselkonna elu ja julgeolek. Sageli aga kuulub meie tööinspektorite kohta, et nad selle asemel, et kaevandusmeeste hädasid põhjalikult tundma õppida, õige lühikest aega neid kuulavad, sest tööinspektor „peab tõttama järgmisele rongile“. Enne seda on aga tavaliselt kulunud rohkesti aega kontoris käitise juhatajaga asjade ajamiseks. Sageli võiakse ainult siis inspektorile kurta oma häda, kui tööliselvanemad, saades kuulda, et tööinspektor on sõitnud kohale, ise ta üles otsivad ja veel rongile minema ajal suudavad kiiresti omi asju selgitada.

See, mis on öeldud tööliselvanemate valimise kohta, maksab ka ametiühingulise organiseerimisvabaduse kohta. Kuigi meil ametiühingute tegutsemine on lubatud ja tööliste vastavad põhiõigused isegi põhiseaduses ette nähtud, teevad tööandjad sellele takistusi kõigi võimalike vahenditega, püüdes vabaneda ak-

tiivseist ametiühinglasist samasuguste vahenditega nagu tööliselvanemaistki. Kui kusagil käitises on valitud tööliselvanemad, siis ärge arvatu, et neil on alati võimalus rahulikult täita neid ülesandeid, milleks seadus neid kohustab. Agar tööliselvanem satub varem või hiljem vastollu tööandjaga ja siis püütakse neist kõigi vahenditega vabaneda.

Käitisel, kus töölisel nõukogu tegutseb, on sageli alatine sissisõda töökaitsese määruste ja seaduste täitmise pärast tööandjatega. Sellest jutustavad alati need perioodilised Tallinna tööliselvanemate koosolekud, mis korraldatakse Eesti Tööliselühingute Kesklüüdu poolt üks kord kuus. Sisekorra määruste, tükitöö hinnakirjade, palgatariffide ja teistes tööliselkonda puutuvais asjus ei informeerita sageli töölisel nõukogusid, vaid eelistatakse seada neid millegi pärast süüdinud fakti ette. Massilistel vallandamistel jäetakse tööliselvanemate sellekohased seisukohad tähele panemata. Tööliselvanemate tegevust jälgitakse piinlikult ja mõnel pool avatakse neile adresseeritud post käitise kontoreis. Need kõik on kaebused, mida võib kuulda tööliselvanemate koosolekuil. Kuid misugune on olukord neis käitises, kus vanemad hoopis puuduvad, võib kujutella igaüks ise kõige paremini, eriti kui ta täienduseks loeb meie tööinspeksiooni aruandeid. Vastavad asutused peaksid ka nende tegevust enam pidama silmas ja suurendama tööjõude tööinspeksiooni alal, et tööinspektorid suudaksid täita kõiki neile pandud ülesandeid ja tulevikus ei saaks vabandada suure töökoormatusega.

Lõpuks ei saa jätta märkimata asjaolu, et tööinspektoritel pole põhjust karta tööandjaid. Valitsuse võimu esindajad oma tegevuses, mis on seaduspärane, ei tarvitse arvestada kaudseid mõjutusi. Kui on riigis pandud maksma seadused, siis tuleb neid täita kõrvalepuiklematult ja ka järelevalve seaduste täitmise kohta peab olema järjekindel ja kindlakäeline. Siis hakkaks tulevikus paranema suhe tööliselkonna ja töökaitseseinspeksiooni vahel. Seni on küll tööinspektorid olnud vist ainukesed riigis, keda on alati kõigil nii palju arvustatud, ja enamasti põhjendatult. Loomuliku vahekorra jaluleseadmiseks tööliselkonnaga peaks töökaitseseinspeksioon oma ülesandeid täitma ja ise tegema vastavat selgitustööd igal sellekohasel võimalusel, siis muutuvad senised olukorrad ja kasvab üksteisest arusaamine koostöö vaimus.

Noortöölisel sotsiaalnel olemus.

J. R.

Noorsootöölisel kultuuriküsimusi.

Üldisi märkeid. Kui, nagu me eelnevast artiklist nägime, noortöölisel oma igapäevase töö juures satub varsti vastollu iseendaga ja leides end töö-

protsessi lülina ja mängukannina minetab lõplikult lootuse võida nautida oma kutsetöös tööroõmu, muutudes ise mehhanismi osaks, siis seda enam vabal ajal tahab ta end tunda inimesena,

vaba inimesena, kel on oma rõõmud, mured ja lootused. Päevatöö lõppemisega alles algab noortöölise tõeline elu. Kui seepärast asuda vaatlema noortöölise kultuuriküsimusi, tuleb kindlasti pidada silmas, et tööaja- ja vabaaajanimene on kaaks eriolendit. Kõige raskemad on aga üldistamised siin. Rõõmuta tööpäev avaldab igale erinevat hingelist mõju vabal ajal.

Noortöölise hingeline kujunemine.

Saksa andmeil on võidud eraldada peamiselt kolme tüüpi noortöölisi oma hingelise kujunemise poolest.

Esiteks ühele grupile, ja see on kahtlemata arvurikkaim, tööprotsessi ja isikliku elu raskused on lahenenud põhimõttes: täna on täna! Tuima tööpäeva järele tahetakse elada võimalikult rõõmsasti, vältides vajadust murelikeks mõtteiks vabal ajal. Sellaselt noortöölise seas esinevad elumaitsemise kalduvused ühelt poolt, eriti aga alkoholitarvitamine, ja ulaklikud jooned teiselt poolt evivad kindlasti sotsiaalsüühilisi aluseid. Nende aluste kadumisega kaovad ka nende välised avaldused. Eriti ilmekalt tuleb siin nähtavale see, kui võrd noortöölised kannatavad hingeliselt selle all, et nad on tööprotsessis väärtusetud lülid, kel puudub suurem vastutus, kohustused, et nende eneseväarikuse tunne ei leia rahuldamist vähimalgi määral, mille poolest seisukord on eriti raske suurkätis. Vabal ajal noortööline tahab olla seevastu võrdne teiste, kodanlike, noortega. Siin tema rahuldamata jäänud eneseväarikuse tunne peab leidma rahuldamist. Tingitult eelnevast on noortöölise võrdlemisi üldine soov riietuda šikilt, esineda elegantselt jne., milline taotelu leiab meie juures kohati isegi äärmuslikke väljendeid koos ulaklike elementidega n.-n. „graaderahva“ juures, kes ülekalduvalt kuulub noortöölise perre. Kui siin tahetakse tuua parandust, siis tuleb jällegi seejuures arvestada eeskätt sotsiaalsüühilisi aluseid, eeskätt aga reformides töötehnikat ja -korraldust. Kultuuritöö vahendeist üksi ei piisa.

Teise ja nimelt noortööliskonna väärtuslikema grupi moodustavad noo-

red politiseeritud töölised. Tunnetades end väljakurnamise objektidena ja avastades ühiskondliku häda ja kutse seadusepärasust nende noorte tööliste taotelud on suunatud radikaalselt poliitilisele võitlusele. Sellest grupist komplekteeruvad vasemlikud ja fašistlikud noorsoo organisatsioonid. Siin on tegu õieti põgenemisega poliitikasse. Radikaalne oma lahendusis, on seesugune noortööline külm teiste lõbude vastu. Ta peab võitlust eelarvamiste ja traditsioonide vastu, mida on võtnud omaks tema lähimadki. Teda rahuldavad tundide pikkused vaidlused oma ringis. Irratsionaalset tema jaoks ei ole. Kindlustatud elatis puudub tal peaaegu alati. Ta peab harjuma olema haaratud ühest voost, sellest olema rebitud sügavusse ja järgmisel hetkel olema uuesti paisatud kõrgele. Siin otsib vastutuse puudus ja ühiskondliku kohustustunde puudumine tööprotsessis endale asendajat poliitiliste vastutusülesannete ja ühiskondlike kohustuste endale võtmisest.

Kolmanda grupi noortöölisi moodustavad n.-n. tuimad noortöölised, keda nende raske sotsiaalne asend on seevõrra maha rõhunud, et nad ei taotele mingit lahendust oma olukorrale ega ole suutelised tasakaalustama oma hingelisi vajadusi tööprotsessi paratamatusega teisiti kui oma ükskõiksuse kaudu. See ükskõiksus suureneb eriti alates isikliku perekonna soetamisest. Järelikult on siin tegu juba nooruse tungide rahunemisega ja jõudmisega vabema töölise ikka.

Vabaaeg ja selle kasutamine. Teadlikult või ebateadlikult leiab noortöölise vabaaeg kasutamist ses suunas, kus tema hingelised tarvitud on suurimad.

Osavõtt elutust ja tihti elevusetust tööprotsessist on arendanud eriti linnades noortöölise tugeva loodustunde. Tahetakse tunda end vabana ja sidumatuna. Loodustundega koos on arenenud ka matkamine ja sport just loodustunde viljeldajaina. Vist üheks levinuimaks spordialaks noortööliskonnas on veesport. Vastavalt eelnevale võetakse siis ka osa mitmesuguseist organisatsioonest. Tihti tuntakse huvi päe-

vapildistamise vastu, kuigi ainelised võimalused ei luba palju.

Töö ühekülgsus ja mehhaniseeritus on aga tinginud üldse spordiharrastuse leviku. Selle põhjuse kõrval räägib aga kahtlematult kaasa ka see, et spordiväljakul, eriti võistlusel, tuntakse end võrdseina ja samaväärseina teistega.

Mis puutub noortööliste vaimseisse harrastusisse, siis sel alal on raske konstateerida midagi kindlamat ja üldisemat. Tuleb aga tähendada, et vaevalt on õige, kui eeldatakse, et noortööline teatris, kinos ja raamatus on eeskätt huvitatud omataolise ja oma klassi olundi valgustamisest. Vastupidi, arvestades noortööliste sotsiaalpsüühilist olundit, lasevad kõik põhjused eeldada, et teda enam veetlevad noortööliste võimatud ja mõeldamatud tõusud n. abielude kaudu, moodsad armulood jne. seiklustegevustike kõrval. Selles ei ole süüdi ainult kasvatus.

Lõppeks, noortööliste tegutsemine poliitilises ja ametiühingulises organisatsioonis ei ole kuigi üldine. Eriti ametiühingud välismaal rohketes ja tardunud organisatsiooniliste traditsioonidega ei ole suutnud haarata noortöölisti küllaldaselt määral.

Üldiselt aga kajab noorte tööliste väljendusist kurtmine, et puhke-aeg on lühike, et ei saa end üldse kunagi korralikult kosutada. Soovitakse iga aasta mõnenädalast puhke-aega puhkekodus, kuna kodused viletsad korteritingimused seda ei võimalda.

3. Maa-noortööliste eriasend.

Maa-töönoorte sotsiaalse asendi mõistmiseks tuleb kriipsutada alla mõningaid erinevusi noortööliste sotsiaalsest olundist üldse.

Kõigepealt tuleb tähendada, et maa-töölispererekond on palju tihedamini hoitud koos perekondlikest sidemeist kui linnas. Sellest järgnevalt perekonnaliikmete suhted ei piirdu ainult söögi- ja korteriosadusega, vastupidi, need puuduvad sageli, vaid on intümset laadi.

Teiseks maa-noortööline on asetatud palju lootusetumasse seisundisse seega, et ta on n.-ü. maa külge kinnitatud. Majanduskriisi ja üldse tööstuse

stagneerumise ajastul on väljaränd linna lootusetu ettevõtlikemailegi. Sotsiaalne asend on aga raskem ka veel seetõttu, et töö- ja palgatingimused ei ole võrreldavad linna-noortööliste omadega. See avaldub niihästi selles, et maa-töölisnoore korteritingimused on lihtsalt võimatud, õigemini korterid puuduvad üldse, kui ka selles, et tööaja pikkus ei ole tegelikult kuidagi normeeritud ega piiratud. Vastavalt sellele maa-noortööline võib oma vaba aega, eriti suvel, arvestada ülimalt mõnele pooltunnile, mis kulub vaid puhkusele väsitavast hooajast. Talvelgi aga meelelahutuse võimalused on minimaalsed. Samuti ei ole palgatingimused võrreldavad linna-noortööliste omadega.

Arvestades eelnevat peaks eeldama, et maa-noortööline viibib palju raskemais hingelisis kriisides kui linna-noortööline. Tema sotsiaalne asend laseks seda igatahes eeldada. Ometi pole see eeldus põhjendatud. Nimelt noortööliste puhul on määravaim tegur sotsiaalpsüühiline. Maa-töölisnoor tööprotsessis ei ole võrreldav tööstustöölisnoorega, kuna ta on kogu aeg vahetus suhtlemises oma töö produktiga, tööõõm järelikult leiab vastavalt rahuldust. Maa-töölisele tema asendi lootusetus avaldub alles siis, kui tema kogunduvad elukogemused teda sellest teadvustavad, sest vähene haridus tingib esmalt seda, et oma seisundile suhtutakse lähtudes tundemaailmast ja mitte kaineist arutlusist, teiseks looduslik ümbrus mõjub üldse rahustavamalt.

Siiski ei saa jätta konstateerimata, et asjaolud, mida maa-noortööline ei tunne, puuduksid. Kui linna-noortöölisel on elus tõusuvõimalusi palga mõttes vastavalt töösuse tõusule, siis maa-noortööline on nagu kinnitatud oma asendisse. See on igatahes tõsiasi, mis klassiteadvuse ja hariduse üldise levikuga maal muutub teravaks sotsiaalseks probleemiks ja häirete koldeks. Maa-noortööliste asendi lootusetus, raskus, tema vähene haridus, kasutamisevõimaluseta vaba aeg ja muud sellelaadsed asjaolud varem või hiljem muutuvad teravaks. Peale hariduse ja üldise arusaamise tõusu mõjub siin kaasa põllunduse arenev mehhaniseerimine,

mis eemaldab töölise töötootest, vähendades tööroõmu, ja avastab talle tõsisasja, et ta on vaid kapitalistliku produktiooni viisi element.

Järgnevas artiklis, mis jääb ka viim-

seks noortöölise sotsiaalse olemuse selgitamisel, vaatleme veel noortööliste seksuaalprobleeme, võides konstateerida, et needki sõltuvad täiel määral noortöölise ühiskondlikust asendist.

Väike- ja kesktöösturite nõudmisi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal.

L. Johanson.

Väike- ja kesktöösturid on Eestis sotsiaalküsimustes reaktiivsemad kui suurtöösturid. Väike- ja kesktööstureist osa eitab töökaitset ja sotsiaalkindlustust üldse, osa ignoreerib kehtivaid seadusi. Arukad ja ausad ettevõtjad saavad aru töökaitse ja sotsiaalkindlustuse tarvilisusest ning täidavad kehtivaid seadusi. Sääraseid ettevõtjaid on küllaldaselt, kuid nad jäävad rahulolematute kõrval varju.

Just Kaubandus-tööstuskoja kesk- ja väiketöösturite seksioon on koostanud mingi tegevuskava ja selle seisukoha võtmiseks töösturite organisatsioonide laiali saatnud. Asjata otsime selles tegevuskavas midagi positiivset, mis tööstuselu viiks edasi, rahva majanduslikku ja sotsiaalset taset aitaks tõsta. Ei — kõike nagu mataks mingi eitamine.

Kava on negatiivne. Liig suur tähtsus on selles tegevuskavas antud tagasikiskumise-nõudmistele töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal, ja seda ajal, millal täie õigusega on rõhutatud töökaitse ja sotsiaalkindlustuse arengu tarvilisust.

Mida siis nõuab kesk- ja väiketöösturite peaju nende seksiooni tegevuskavas?

Muidugi kõigepealt seda juba ammu ära-ratsutatud „reform“ — haigekassade juhatuse ja volikogu tegevusest lastagu osa võtta tööstureil ja töölistel pariteetlikul alusel.

Et see soov on ebaõiglane ja põhjendamatu, seda oleme juba varem näidanud. Selleks, et töösturid tungiks töövõtjate asutusi juhtima, pole küll mingit mõistlikku põhjendust. Sellest saavad aru ka arukamad ja suurtöösturid. Töölised ei vaja töösturite hoolekannet. Töölised on osanud oma asutusi küllaldaselt hästi juhtida. Maailma majanduskriisi ja tööpuuduse raskemastki ajast, kus nii palju töösturite juhtida olevaid ettevõtteid varises kokku, said haigekassad üle tööliste omavalitsuse juhtimisel. Mingeid kokkuvarisemisi ei olnud. Haigekassasid on juhitud otstarbekalt ja ülesannete kohaselt. Suur ja kõva revisjon peab seda tunnistama; ta on võinud märkida oma protokollides vaid pisiasju, vaieldavaid, tähtsusetu vormivigu, mis sageli on tekkinud ka sellest, et elu ei saa alati tõmmata rohelise laua taga fantaseeritud vorminõudeile. Haigekassades teostub — tegelik elu. Siin, nagu üldse elus, ei saa kultiveerida tähenärimist. Haige-

kassad ei vaja töösturite osavõttu, neil ei ole ju õieti midagi asjaajamise paremuseks juure anda, küll aga toovad nad haigekassadesse hõõrumisi ja vastolusid, mis võivad muutuda eriti teravaks siis, kui sinna satuvad tööstureid esitama madala vaimse tasapinnaga, arusaamatud ja kiuslikud inimesed, keda küllaldaselt näeme väike- ja kesktöösturite keskel liikuvat ja isegi sageli juhtivat osa etendavat.

Eesti väike- ja kesktöösturi vaimne tase pole kuigi kõrge, selle keskmine on isegi madalam kui haigekassade volinike praeguse vaimse tase keskmine.

Missuguseks haigekassade volikogude ja juhatuste tegevus kujuneb siis, kui sellest võtavad osa väike- ja kesktöösturite esindajad, seda näitab minevik, see aeg, kus töösturite esindajad olid juhatuses ja volikogus. Suurtöösturi esindaja on aga harilikult avarama silmaringiga ja ka sotsiaalküsimusist arusaajam kui need, keda võiks läkitada kesk- ja väiketöösturite sotsiaalseaduste vaenulise osa, kes siin on aktiivsem ja võib muutuda domineerivamaks.

Haigekassadele toob töösturite esindajate osavõtt raskusi ja teeb elu asjata rahutuks: kaob töö-õhkkond, see asendub kahe poole omavahelise võitlusega. Kellele siis seda kõike nii väga tarvis on?

Ka ei tule need maksud, mis töösturi kau-du haigekassale tasutakse, mitte töösturi varandusest ega taskust, vaid sellest tööst, mida teeb tööline, kes loob lisaväärtusigi. Töölise tööjõust ei piisa mitte ainult tööpalkade ja haigekassamaksude tasumiseks, vaid sellest jääb töösturilegi muudeks otstarveteks ning varanduse kasvamiseks.

Ka õigluse seisukohalt pole töösturite osavõtul haigekassade valitsemisest mingit alust, ammugi mitte otstarbekohasuse seisukohalt.

Kesk- ja väiketöösturite seksioon nõuab ka „ametialadel tegutsevatele isikutele“ (missugune terminoloogia!), näiteks

kontoriteenijale oma haigekassasid.

Selgi puudub mõistlik põhjendus. Oma sotsiaalselt seisukorralt ei erine harilik ametnik töölisest — sotsiaalkindlustuse seisukohalt vaadatuna. Ta palk pole — keskmiselt, jättes kõrvale juhtivad ametnikud — tööliste keskmisest, eriti oskustööliste omast, suurem. Ta tervislik seisukord üldiselt ei ole parem kui töölistel, ta abivajadus haigekassast pole väiksem. Milleks siis see vahejoon teenijate ja tööliste vahele, milleks see haigekassade kil-

Iustamine ja liigitamine „ametala“ järgi väikeses riigis, kus rahva arv on natuke üle 1 miljoni ning teenijate arv pole kuigi suur?!

Siin on tegemist vaid arusaamatuse ja erinemispüüetega. Hakatakse kord midagi nõudma ja muudkui nõutakse, hoolimata sellest, kas see on tarviline või mitte.

Kui „tegevuskavas“ nõutakse, et haigekassamaksud tasuksid tööandjad poole ja teise poole tasuksid töölised, siis tuleb sellest saada aru nii, et —

töösturid tahavad arstiabi maksumust veeretada poole tööliste. Ajalooliselt on aga kujunenud nii, et arstiabi maksu pole arvatud tööliste palgast maha, vaid arstiabi andmine on sündinud väljaspool palgarvet. Juba Peeter I ajal korraldasid töösturid tööliste hinnata arstiabi. Kui nüüd nõutakse ka arstiabi kulude mahaarvamist Eesti tööliste niigi juba madalast palgast, siis tõendab seegi, kui kaugele meil osa tööstureid oma nõudmistega läheb. Näib, nagu ei tahaks nad pidada mingeid piire. Milleks see kõik aga on tarviline? Kas meie ühiskonna elule niisuguste ebaõiglaste nõudmistest püstitamine tuleb tuluks, sellele ei näi mõeldavat.

Haigekassamaksud arvatakse kehtiva seaduse järgi palkade maksmisel palgast maha ja saadetakse ühe nädala jooksul, mahaarvamise päevast arvates, haigekassasse. Ühes sellega viib ettevõtte valdaja ära ka juuremaksu, nii palju kui tal seda tuleb maksa. Haigekassamaks, mis tööliste palgast maha arvatud, ei ole enam ettevõtja oma, see on — võoras varandus. Palgamaksmine sünnib nädala ja kahe nädala viisi. Nüüd tahab „tegevuskava“, et

ettevõtjaile võimaldataks soovikorral tasuda haigekassamaksu iga kuu tagant.

See on — neile võimaldatagu 2—3 nädalat kasutada tööliste palgast kinnipeetud haigekassamaksu. Muidugi tuleb see odavam kui pangalaen, haigekassamaks oleks ju protsendita. Aga ega haigekassa ole asutatud mingiks pangaks, kuhu tööliste palgast teatud osa maksetakse, mida siis ettevõtja enne pankaviimist võiks kasutada. See tööline, kelle palgast mahaarvamine on tehtud, ei ole ka selle aja jooksul, kus haigekassamaks seisab töösturi käes, abioiguseta. Millest siis peab haigekassa abi korraldama? Kas ta peab pangast protsendiga laenu tegema selleks ajaks, millal tööstur ta raha protsendita kasutab? Ei, haigekassad võivad oma suuri ülesandeid täita ainult siis, kui neile maksud korralikult tasutakse. Juba praegugi on raskusi maksude sissenõudmisega, juba praegugi varjatakse haigekassamakse õige rohkesti, mis sünnib veel siis, kui siin korda pehmendatakse ja täht-aegu töösturite huvides muudetakse?! Nii kaugele ikka ei võiks minna!

Kesk- ja väiketöösturite sektiooni tegevuskava nõuab ka, et

„isikud, kelle kuupalk tõuseb üle 200 kr., ei kuuluks sundkindlustuse alla“.

Neid isikuid, kes kesk- ja väiketööstustes teenivad üle 200 kr. kuus, on selleks liiga vähe, et see õigustaks kesk- ja väiketööstureil neist

üldse kõnelemise. Ka ei ole kesk- ja väiketööstureil mingit muud korraldust ega võimalust nende kindlustamiseks. Ei ole ju arvatava, et just väike- ja kesktöösturid hakkaksid oma 200-kroonilisi ja kallimaid teenijaid elukindlustuse seitsides kindlustama. 200 kr. kuus aga ei ole suurem kui natuke üle pooleteisekordse elatismiinimumi. Haigekassade senine praktika, kus on võimalik vaadelda ka üksiku abisaaja seisukorda, tõendab küllaldatakse, et suuremal jaol 200 kr. ja enamapalgalisile on seni ka haigekassa abi otse marjana ära kulunud.

Töökaitse alal on „tegevuskava“ suurimaks eesmärgiks —

pagari tööstuses öötöökeelu korraldust pehmendamine.

Kuid sellest ei maksa kõnelda. Rahvusvaheline konventsioon, mida tuleb pidada, ei võimalda siin mingit pehmendamist. Ka pole see tarviline, sest ka öötöökeelu seaduse juures suudavad pagariärid tarvitajate nõudeid rahuldada. Küll aga tuleks siin seaduse rikkumise vastu võidelda valjema kontrolliga, mille teostamine siiski on võimalik, kui aga tahtakse.

Mis aga „tegevuskavas“ osutub õige, see on hinnang

õ p p e t ö ö k o d a d e l e,

mille järgi nende ellukutsujate eesmärgiks ei ole alati aidata kaasa tööstusliku kutseoskuse tõstmisele, vaid hiilida kõrvale riigi ja omavalitsuse heaks võetavatest ärimaksudest ja muudest tööstuslike ettevõtete kohta maksmapandud eeskirjadest. „Tegevuskava“ tahab, et ei lubataks enam avada õppetöökodasid; ta tahab isegi tööstuskoole kaotada ja nende ülesanded anda suuremate tööstusettevõtete kätte sel viisil, et kutsekoolid avatakse suuremate ettevõtete juure. Selle nõudmise teostamine ei tooks paremusi. Seepärast peaksid niihästi tööstuskoolid kui ka õppetöökodad jääma, kuid nende tööliste ja tööpilaste kohta tuleks kohandada töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadused. On õige, et õppetöökodad taotelevad nagu teisedki töökodad kõigepealt äriotstarvet, valmistavad tooteid, mida müüvad, kuid nende valmistamiseks kasutavad tööpilasi odava tööjõuna. Erasisikute õppetöökoda ei avata armastusest tööpilaste ega kutse vastu, vaid äriarvestel kaalutlustel.

Tööpilane pole aga muud kui — noortööline, sageli palgata või liiga vähese palgaga.

Teiste „tegevuskava“ nõudmistest juures ei taha me siinkohal seisukohta võtta, sest need ei kuulu sotsiaalpoliitilisse liiki. Märgime ainult veel, et nõutakse ka

riiklike ja omavalitsuslike äri-
liste ettevõtete lõpetamist.

Kuna aga riigi ja omavalitsuste ülesandeks on kogu rahva huvides tegutsemine, siis ei võiks väikese kesk- ja väiketöösturite kildkonna huvides riigi- ja omavalitsuste äri-
ettevõtete ellukutsumise lõpetamine tulla kõnealgi.

Kui kõneldakse riigi- ja omavalitsusettevõtete vahelesegamisest tööturul, siis mõeldagu, et see vahelesegamine sünnib üldsuse, rahva, huvides ka siis, kui ta puudutab mõningate väike- ja kesktöösturite ainelisi huve. Pea-

legi on väike- ja kesktööstur nähtus, keda suurtööstuse loomulik areng tööprotsessist järkjärgult välja surub. Nende pärast nüüd töösaadusi, elu- ja tarbeaineid, kallimaks teha, selleks pole küll mingit põhjust.

Riigi- ja omavalitsuste ülesandeks on rah-

va heaolu ja sellelt seisukohalt on ka riiklike ja omavalitsuslike ettevõtete ellukutsumine paratamatu. Nende pidurdamine ja takistamine, ammugi lõpetamine, oleks vaid püsivate tagajärgedeta katseks takistada loomulikku arengut.

Meretöö eelkonverents Genfis.

Korraldati 25. nov. — 6. dets. 1935. a.

Aug. Gustavson.

Viimane meretöö konverents korraldati Rahvasteliidu Tööstööbüroo poolt 1929. a. Genfis. Mainitud konverentsil oli päevakorral neli küsimust: 1) tööaja reguleerimine laevas, 2) meremeeste kaitse haiguste ja vigastuste puhul, 3) meremeeste eest hoolitsemine sadamais ja 4) laevajuhtkonna kutse kompetentsuse küsimus.

Kõik need küsimused olid 1929. a. konverentsil arutusel esimesel lugemisel.

Tööorganisatsiooni kodukorra alusel kuuluvad kõik konverentsi päevakorral küsimused arutlusele aga kahel konverentsil (kahel lugemisel).

1929. a. konverentsil esimesel lugemisel olnud küsimused pidid tulema lõplikule arutlusele 1930. a. Mitmesuguseil põhjusil (peamiselt laevaomanike rahvusvaheliste organisatsioonide mõjutusel) lükkati teine konverents aast-aastalt edasi.

1935. a. Tööorganisatsiooni juhatus otsustas eeloleva meretöökonverentsi päevakorda täiendada veel kahe uue küsimusega: 1) meeskonna arv laevas ja 2) meremeeste palgeline puhkus.

Kuna peeti soovitavaks, et need küsimused otsustataks lõplikult koos teiste varem mainitud küsimustega, siis otsustati korraldada 1935. a. sügisel nende kahe küsimuse esimeseks lugemiseks meretöö eelkonverents, lõplik ehk korrapärane konverents aga 1936. a. sügisel.

Mainitud eelkonverents (Preparatory Maritime Conference) korraldatigi uue kahe küsimuse arutlemiseks 25. nov. — 6. dets. l. a.

Sellest konverentsist kutsuti võtma osa mitte kõik riigid-liikmed, vaid ainult need, kes evivad vähimalt 250.000 br.-reg.-tonn. kaubalaevastiku. Need olid järgmised 24 riiki: Inglismaa, U.S.A., Jaapan, Norra, Saksa, Prantsusmaa, Itaalia, Holland, Rootsi, Greeka, Hispaania, Daani, Kanada, Nõuk. Vene, Brasiilia, Soome, Belgia, Hiina, Jugoslaavia, Argentiina, Austraalia, Panama, Portugal ja India.

Igast riigist kutsuti võtma osa 3 ametlikku delegaati: 1 valitsuse, 1 laevaomanike ja 1 meremeeste poolt. (Harilikul korrapärasele konverentsil on 4 ametlikku delegaati: 2 valitsuse, 1 tööandjate ja 1 tööliste poolt).

Kutsutud riikidest ei võtnud konverentsist osa: Argentiina, Brasiilia, Kanada, Panama — kaugel maa tõttu, siis Saksamaa, Itaalia ja N. Vene.

Itaalia põhjendas oma ärajäämist ametlikus kirjas, milles oli öeldud, et Itaalias on kõik need küsimused, mis konverentsil arutatakse, juba (ja meremeeste suhtes isegi paremini) lahendatud. Saksamaa puudumine oli endastmõistetavalt tingitud sellest, et tal on Rahvasteliiduga kõik sidemed katkestatud. N. Vene puudumise põhjus on teadmata.

Konverentsil tekkisid kõigepealt vaidlused selle üle, kas lugeda küsimuste arutlemist eelkonverentsil esimeseks lugemiseks või lihtsalt eelaruteluks ja edaspidi arutella samu küsimusi veel kahel konverentsil. Lõpuks lepitati peaaegu üksmeelselt kokku selles, et lugeda eelkonverentsi arutelu esimeseks lugemiseks ja arutella neid küsimusi 1936. a. sügisel koos teiste küsimustega (1929. a. konverentsil aruteldutega) lõplikult.

Siis moodustati kaks suuremat komisjoni. üks meeskonna arvu ja teine puhkeaja küsimuse arutlemiseks. Olgu möödaminnes mainitud, et kogu see konverents, samuti komisjoni istungi, oli kinnine, et võimaldada rahulikku ja kõrvalmõjudeta töötamist.

Kuna see oli eelkonverents, siis ei tehtud seal mingeid lõppotsuseid, vaid ainult selgitati rühmade ja riikide seisukohti arutlusele olevate küsimuste kohta. Nende seisukohtade alusel Tööstööbüroo vahepeal konsulteerib valitsusi ja saadud vastuste põhjal koostab konventsioonide kavad, mis tulevad lõplikule arutlusele ja hääletamisele teisel lugemisel. Toome konverentsi aruande järgi lühikese kokkuvõtte rühmade (meremehed, laevaomanikud, valitsused) seisukohtadest nende küsimuste kohta.

Tööaja ja meeskonna arvu küsimus.

Meremeeste seisukoht. Meremeeste rühm rõhutas tööaja ja meeskonna arvu rahvusvahelise reguleerimise vajadust õigluse, inimsuse, julgeolu ja ebaausa rahvusvahelise võistluse kõrvaldamise huvides.

Tööaja reguleerimine kuival maal on arenenud viimasel ajal kiiresti. 1919. a. Washingtonis vastuvõetud 48-tunniline tööpäev on tunnustatud kõikjal ja seda asendatakse viimasel ajal järkjärgult 40-tunnilise tööpäevaga.

Meremehed on sel alal täiesti unustatud. Nad on oodanud 15 a. tööaja rahvusvahelist reguleerimist ja arvavad, et nüüd on ülim aeg selleks. Laevaomanikud väidavad, et laevanduse majanduslik olukord ei luba sot-

siaalseid parandusi teostada. Seda kõnelevad alati ka töösturid ja ettevõtjad kuival maal, kuid tööliste sotsiaalse olukorra parandamine seal pole hävitanud nende ettevõtteid. Kuna üksikuis riikides on tööaeg meremeestele reguleeritud enam-vähem vastuvõetavalt ja laevad mehitudatud tarvilise perega, siis juba puht võistluse seisukohalt tuleb sama teha ka teistes riikides.

Laevaomanike seisukoht. Laevaomanike rühmast väitis kõigepealt inglise laevaomanik, et nad (s. t. inglise laevaomanikud) on kategooriliselt tööaja ja meeskonna arvu rahvusvahelise reguleerimise vastu palkade reguleerimiseta. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ülesanne on kõrvaldada ebaausat (unfair) võistlust. Selleks tuleb aga ka siis palkad reguleerida rahvusvaheliselt.

Kuna aga palkade rahvusvaheline reguleerimine ei ole praegu praktiliselt teostatav, siis tuleb ka loobuda tööaja ja meeskonna arvu rahvusvahelisest reguleerimisest ja jätta see iga riigi oma asjaks nii, kuidas ja mis ulatuses keegi seda soovib ise teha.

Näiteks, kas reguleerida neid küsimusi seadlusandlusega või, nagu eelistavad inglise laevaomanikud, kollektiivlepingutega.

Sellest ei järgnevat, et inglise laevaomanikud on rahvusvaheliste konventsioonide vastu, nad on varem hääletanud 6 meretöökonventsiooni poolt, kuid käesoleval korral leivad nad, et tööaeg ja meeskonna norm tuleb reguleerida koos palkadega.

Teised laevaomanikud osalt pooldasid samuti küsimuste lahendamist ainult kollektiivlepingutega. Osa laevaomanikke siiski väljendas nõusolekut võtta osa rahvusvaheliste konventsioonide väljatöötamisest, eeldusel, et konventsioonide kavad ei sisalda palju erinevaid norme nende maade normidest. Rahvusvaheliste konventsioonide ülesanne on nende arvates tuua sotsiaalselt mahajäänud maad edenenud maadega ühele tasemele.

Prantsuse laevaomanike esindaja teatas oma kindlast nõusolekust kaasa töötada rahvusvaheliste konventsioonide väljatöötamisele, kuna vastavate konventsioonide kaudu olevat ainus võimalus kõrvaldada erinevusi üksikute maade olukordades.

Valitsuste seisukoht. Enamus valitsuste esindajaid väljendas arvamist, et praegu on aeg ja täiesti võimalik korraldada mainitud küsimusi rahvusvaheliselt.

Mitmed valitsuste esindajad pooldasid täiel määral meremeeste rühma seisukohti, Tähendatigi, et peaaegu kõik meresõidu ja inimelu julgeolu küsimused on juba reguleeritud rahvusvaheliselt. Tööaja ja meeskonna arvu küsimus on ka suurel määral julgeolu küsimus, mis pärast juba sellest seisukohast vaadatult see tuleb lahendada samuti. Laevad moderniseeruvad, see vähendab meremeeste arvu, tööpuuduse vähendamiseks tu-

leb lühendada laevades tööaega. Meremeeste töö on eriti raske ja seepärast ei või seda jätta reguleerimata, kui tööstuses, maa transpordis jne. see kuulub reguleerimisele.

Selle järgi komitee koostas 22 punkti (küsimust), mille kohta Tööbüroo nõutab riikidelt vastused.

Puhkeaja küsimus.

Laevaomanike seisukoht. Ka palgalise puhkeaja küsimuses oli laevaomanike seisukoht peaaegu sama, mis eelmiseski: puhkeaja küsimus on sisuliselt palga küsimus, seepärast niikaua kui palgaolud pole reguleeritud rahvusvaheliselt, ei ole otstarbekohane käsitleda puhkeaja küsimust sellest lahus. Ka seda küsimust võib edukalt lahendada kollektiivlepingutega.

Meremeeste seisukoht. Meremeeste esindajad komisjonis märkisid, et üm 3/4 euroopa riikidest tunneb meremeeste palgalist puhkust, milline fakt näitab, et küsimuse lahendamine rahvusvaheliselt on täiesti teostatav. Sotsiaalselt ja inimsuse seisukohalt on palgaline puhkus meremeestele eriti tarviline. Et mõnes riigis puhkeaja küsimus on lahendatud eeskujulikult, see ei võiks olla takistuseks rahvusvahelisele lahendamisele.

Valitsuste seisukoht. Komisjonist osavõtnud Jaapani, Daani ja Hollandi valitsuse esindajad väljendasid kindlasti oma poolehoidu küsimuse rahvusvahelisele reguleerimisele, märkides, et mõningad erandid on siiski tarvilised.

Tööbüroo poolt koostatud küsimused valitsuste tunnistati komisjoni poolt vastuvõetavaks.

*

Komisjonide aruanded leidsid konverentsi pleenumis aktsepteerimist ja pärast 11-päevast püsivat tööd konverents lõppes 6. detsembril.

Konverentsi lõppkoosolekul Tööbüroo ase-direktor E. Phelan (Tööbüroo dir. H. Butler sõitis konverentsi ajal Lõuna-Ameerika Töökonverentsile Santiagosse) summeerides konverentsi töötulemusi märkis m. s., et meremehed võivad olla kindlad, et meretöö küsimused tulevad lõplikule lahendamisele 1936. aasta oktoobris vastaval rahvusvahelisel meretöö-konverentsil. Edasi mainis ta rahuldustunget laevaomanike loobumist kategooriliselt eitavast seisukohast rahvusvaheliste konventsioonide suhtes.

Ja tõesti, kui meenutada laevaomanike seisukohti 1929. a. meretöökonverentsil (loobumine komisjonides kaasatöötamisest jne.) ja võrrelda neid seisukohtadega ja väljendustega läinud meretöö-eelkonverentsil, võime märkida suurt vahet.

Seepärast tundub mr. E. Phelani optimism eeloleva (1936. a. okt.) meretöö-konverentsi tulemuste suhtes põhjendatuna.

Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine.

Töölisvanemate 4. konverents 9. veebruaril, kus sellest küsimusest refereeris L. J o h a n s o n, võttis vastu järgmise resolutsiooni:

Kuna praegu on Eestis pidevalt haiged ja vigased, töövõimetud ja vanad töölised kindlustamata, siis peab konverents kiireks ja tarviliseks töövõime tute, vanade, kutsehaigete, leskede ja vaestelaste kindlustamise seaduse maksmapanekut järgmisel alusel:

Töövõimetute, vanade ja järelejääjate kindlustamine peab olema sunduslik ja tuleb kohandada tööstuse, kaubanduse, veottevõtete, kaevanduste, põllu- ja metsamajanduslike ja vabade kutsete töölisele, teenijatele ja õpilastele, samuti ka kodutöölisele ja majateenijatele.

Vanaduspension. Vanuse piir, kust peale maksetakse pensioni, ei või ületada meestel 55 ja naistel 50 aastat. Pension on kindel ja ühtlane kõikidele kindlustatuile. Iga allealise lapse pealt maksetakse kindlaksmääratud lisa-pension.

Invaliidsuse pension. Invaliidsuse vastu kindlustamine peab haarama: a) üldtöövõimetust, b) kutselist töövõimetust.

Töövõimetus on: a) täieline, b) osaline. Töövõimetus võib olla tekkinud vigastuse või haiguse tagajärjel. Täispension on ühtlane kõigile. Osaline pension vastab tövõime kaotuse protsendile. Invaliidsuse pensioni õiguse omandamiseks pole staaži. Iga allealise lapse pealt maksetakse lisapension.

Pensionid järelejääjale. Pensionäri surma puhul saavad pensioni kindlaksmääratud osas: 1) lesed, 2) allealised lapsed kuni 18 a. vanuseni, 3) koolikäivad ja tööd õppivad lapsed kuni 20 a. vanuseni. Pensionid lesele ja lastele on määratud kindlas suuruses igähele eraldi.

Pensionid suurus. Täispensionid suurus peab vastama elatismiinumile, lese pension poolele ja iga lapse pension ühele kolmandikule täispensionist. Kuid perekonna pensionid kokku ei või ulatuda üle $\frac{3}{4}$ pensioni, mis sai isa või ema, kes oli pensionioiguslik.

Vanaduse, invaliidsuse ja kutsehaiguste vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine sünnib kindlustuskassas, mil on kindlustatute omavalitsus.

Kindlustamine sünnib riigi ja töös turite poolt tasutud summade arvel.

Haiguskindlustuse aluseid.

Töölisvanemate üleriiklik 4. konverents võttis 9. veebruaril vastu järgnevad otsused:

Konverents leiab, et haigekassade omavalitsuste kaotamise püüded ei tohi teostuda. Haigekassadele peab jääma täieline omavalitsus nagu praegugi.

Haiguskindlustust tuleb laiendada kõigile töövõtjaile.

Sadamatöölise sotsiaalkindlustuse teostamine on kiires korras vajaline.

Konverents ei pea ka seadusepära-

seks ja õiglaseks tööpilaste haiguskindlustuse alt väljaarvamist, mida on asunud viimasel ajal teostama. Ka ei ole lubatav ettevõtjaile maksude varjamise soodustamine sellega, kui haigekassamaksude sissenõudmise õigust piiratakse alla 5 aasta, nagu seda nõuab Kaubandus-tööstuskoda.

Teenijaile erikassade loomine ei ole põhjendatud, vaid nii töölise kui ka teenijate kindlustamine peab sündima ühtlasil aluseil haigekassades.

Tööinspektsiooni küsimus.

Töölisvanemate 4. üleriiklikul konverentsil 9. veebr. 1936 vastuvõetud otsused.

Kuna teedeministeeriumi ametlik aruanne ja tegelik elu tõendavad, et töökaitse inspektsioon ei suuda täita oma ülesandeid, mille tulemuseks on, et

- 1) tööstuskäitisi revideeritakse väga väikesel määral ja harva,
- 2) töökaitse seadusi rikutakse ja ignoreeritakse,

3) tööstuskäitiste tervishoiu ja õnnetuste ärastamise nõudeid jäetakse täitmata,

4) haigekassadele jäetakse suurel määral maksetasumata ja töölisi kindlustamata.

5) eriti rikutakse tööaja seadust ja pagarite töökeelu-seadust,

6) tööinspektorid ei ole tööliste kättesaadavad,

siis peab konverents tarvilikuks, et tööinspeksioon põhjalikult ümber korraldataks järgmistel alustel:

1) tööinspektorite arvu suurendamiseks,

2) tööinspektorite määramisel arvestatakse töölühingute keskliidu seisukohti,

3) pandaks ametisse osa tööinspektoreid, kes on määratud tööliste kutseühingute keskliidu poolt esitatud kandidaatide hulgast.

Sotsiaalministeeriumi asutamisest

teatas 9. veebr. töölisvanemate konverentsile riigivanema esindajana majandusminister K. Selter.

Praegu on riigi sotsiaalülesanded jaotatud peamiselt teedeministeeriumi ja haridus- ja sotsiaalministeeriumi vahel. See lahutus sündis alles mõni aasta tagasi, varem allusid ka töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakond, samuti tööbörside küsimus, mis praegu asuvad teedeministeeriumi juures, haridus- ja sotsiaalministeeriumile, kes need ülesanded omakorda sai iseseisvalt töö- ja hoolekandeministeeriumilt selle likvideerimisel.

Praegu on teedeministeeriumi võimkonnas töökaitse, sotsiaalkindlustuse ja tööbörside ala, kuna haridus- ja sotsiaalministeeriumile kuuluvad hoolekanne, pensionid ja tervishoid. Tööstuskäitiste tehniline järelevalve kuulub majandusministeeriumi kompetentsi, kus tööstusosakonnas on ametis ka tööinspektorid.

Praegune olukord on liiga killustatud ja tekitab ametiasutuste vahel asjata kirjavehetust, kuna võimupiirid ja ülesanded pole küllalt selged, näiteks tööpilaste küsimuses, mis allub teedeministeeriumile kui ka haridus- ja sotsiaalministeeriumile.

Kuigi peatähtsus on selles, kuidas suhtub valitsev võim, ka vastav minister ja ametnikud, sotsiaalülesandele, siiski on ka sel väga suur tähtsus, kui need ülesanded on koondatud iseseisvasse ministeeriumisse, kus nende teostamine ei ole mingiks kõrval-, vaid just peatöök.

Sotsiaalministeeriumile võiksid alluda peale töökaitse ja sotsiaalkindlustuse ka hoolekande ja pensioni asjad. Tervishoiuosakond võiks õieti kuuluda siseministeeriumile, kui seda mitte, siis ka ühes hoolekandega sotsiaalministeeriumile. Praegu on ta ühendatud hoolekandeosakonnaga.

Sotsiaalministeeriumi asutamisega koos

peaks päevakorda tõusma ka tööinspeksiooni ümberkorraldamine, mille kohta ka töölisvanemate konverents avaldas oma seisukohad.

Töökaitse seaduste rahuldav elluviimine ja täitmine ilma tööinspeksiooni ümberkorraldamiseta ja täiendamiseta ei ole võimalik.

Uuel sotsiaalministeeriumil on juba praegu rohkesti ülesandeid. Need ülesanded kasvavad uute seaduste ja korraldustega, mis sotsiaalülesannete täitmiseks aegajalt maksma panakse.

Kuigi sotsiaalülesannete teostamine ei ole sellest, kas seda teeb iseseisev või mõne teisega ühendatud ministeerium, siiski oleks parem, kui kõik need küsimused oleksid koondatud ühe ministeeriumi kätte. Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna asumine teedeministeeriumi alluvuses on kõige vähem põhjendatud, mida on tõendanud lühikese aja kestes ka tegelik elu.

Teedeministeeriumil enesel on suured ja tähtsad ülesanded, mille kõrval on jäänud nagu tagaplaanile töökaitse ja sotsiaalkindlustus, eriti aga töökaitse järelevalve. Tulemuseks on needki puudused, millele töölisvanemad juhtisid tähelepanu.

Kui tahetakse töökaitsele ja sotsiaalkindlustusele, üldse töölis- ja sotsiaalküsimustele, pöörda enam tähelepanu, siis selleks on tarviline ka ülesannete kohane ametkond, see on sotsiaalministeerium.

HAIGEKASSADE TEGELASTELE.

Tellige ja levitage „Töö ja Tervist“!
Tellige ja levitage Eesti Haigekassade
Liidu kirjastusel ilmunud raamatuid!

Haigekassade tegevusest.

— Uus lepinguarst. Pärnu Ühishaigekassa uueks lepinguarstiks, arvates 15. jaanuarist, on palgatud dr. J. Flalks. Uue lepinguarsti eriala on nina-, kõrva- ja kurguhaigused.

„P. Pvl.“

— Põltsamaa haigekassa koosolek. Pühapäeval, 5. jaanuaril, pidas Põltsamaa Ühishaigekassa oma peakoosoleku Põltsamaa piimaühingu ruumides. Möödunud aasta tegevuse aruandest nähtub, et ühishaigekassal on olnud 283,08-krooniline puudujääk, mis on kaetud tagavarakapitalist. Põltsamaa ühishaigekas-

sal oli seni liikmemaks odavaim — 1,5%, millest tekkiski puudujääke mitmel aastal järjestikku.

Korduva puudujäägiga töötamise, mis võiks viia ühishaigekassa likvideerimisele, vältimiseks tõsteti liikmemaksu poole protsendi võrra — 2%-le, nagu naaberühinguiski. Elalrve koostati 35,90-kroonilise ülejäägiga tasalkaalus 4.165,90 krooniga.

Juhatusse valiti Puusepp, Kongas, Kannus, Jürgens ja Teras, revisjonikomisjoni Rohtung, Vaga, Krebs.
„Sakala“.

Rakvere Ühishaigekassa

volinike erakorraline peakoosolek oli 8. detsembril 1935. a.

I.

Koosoleku juhatuse valimine.

Koosoleku juhatajaks valiti volinik Johannes Aboh ja protokollkirjutajaks volinik Gerda Horn.

Koosolekust võtsid osa ka vanem tööinspektor J. Põllupüü ja tööinspektor Veidenbaum, abi O. Vahtra, EHL sekretär L. Johanson.

Kinnitusameti protokoll nr. 50 — 14. nov. 1935. a. ettelugemine Rakvere Ühishaigekassasse puutuvas osas.

Kinnitusameti protokoll loeb täies ulatuses ette hk. ametnik V. Luksepp.

Volinik F. Vendt leiab, et koosolijatel on raske silmapilkselt võtta seisukohta, mispärast avaldab soovi, et haigekassa juhatuse ringkonnast antaks lähemalt selgitust.

Volinik P. Müürsepp teeb ettepanku, et haigekassa revisjonikomisjoni liikmed oma seisukohad avaldaksid haigekassa kui varandusliku seisuni ka kinnitusameti protokoll koosta.

Haigekassa revisjonikomisjoni liige Karl Loo-rits teatab, et revisjonikomisjon on haigekassa asjaajamist, raamatupidamist kui ka varanduslikku seisuni revideerinud käesoleval aastal kolmel korral, mispärast võib kinnitada, et haigekassa rahaline kui ka varanduslik seisukord on täiesti stabiilne ja vaatamata maja ehitusele ei ole haigekassal karta raskusi.

Mis puutub kinnitusameti protokollis ettetoodud asjaoludesse, siis need on rajatud peaaegselt haigek. revident-instruktori poolt koostatud revideerimise aktile. Viimase suhtes revisjonikomisjoni seisukoht on protokollitud, mida palub ette lugeda peakoosolekule.

AKTIVA	1929. a. 31. XII.	1935. a. 1. XII.
Kassas, pangas ja väärtpaberites	1157,64	6943,17
Vallas- ja kinnisvara	1266,72	46876,76
Võlgasid saada (kinnitused ja deebitorid)	10779,55	4971,72
Muid (esimese abi vahendid, kahtl. võlgu)	142,73	124,74
Bilanss	13346,64	58916,39
PASSIVA		
Kreeditorid	10032,55	22466,80
Vallasvara vananenud	289,33	976,52
Võlgadeta varandus	3024,76	35473,07
Bilanss	13346,64	58916,99

Seega 6 aasta jooksul on haigekassa võlgadeta varandus kasvanud rohkem kui kümnekordseks. Samuti kassaliikmete toetusrahade ja perekonnaliikmete ravi normid püsivad kestvalt aastaid seaduses ettenähtud kõrgemates piirides. See stabiilsus ja varanduse kasv on saavutatud kassaliikmete ravikorralduse reformiga, mille tulemuseks ravikapitali arvel püsib tulude ja kulude tasakaal.

Ka praegusel ajal puudub igasugune alus kinnitusameti aruandja tööinspektori ettepanekul, et kassaliikmetelt ära võetaks nende perekonnaliikmete ravivõimalused ja piirataks kassaliikmete eneste ravivõimalusi.

Haigekassal on tekkinud võlakohustusi seoses

Haigek. ametnik V. Luksepp loeb ette revisjonikomisjoni koosoleku protokoll 5. novembril 1935. a., millest selgub, et rev.-instruktori poolt koostatud revideerimise aktis toodud andmeid kontrollides ja võrreldes dokumentidega on ilmnunud, et akti on sattunud ebatäpsusi, vigu ja eksimisi, mis ei luba revideerimise andmeil koostatud bilansse võtta usaldusväärseina.

Haigekassa arveraamatuisse on kanded tehtud tõendavate dokumentide alusel ja õigesti kantud sisse raamatupidamise nõuete kohaselt, samuti on kokkuvõtted õiged. Seega on raamatupidamine õige.

Haigek. ametnik V. Luksepp oma sõnavõtus peatub üksikasjalisemalt Rakvere Ühishaigekassa tegevuse arengu juures üldse. Kuidas see algaastail kandis kobamise iseloomu ja majapidamise stabiilsusest ei saanud olla juttu. Abiraha ja perekonnaliikmete toetusrahade normid olid alatiselt muutlikud ja raskustesse sattumised mitte haruldane nähtus, mille harilikuks tulemuseks olid toetusrahade aeg-ajalised kärpimised. Suureks raskuseks olid kassaliikmete ravikulud, mis kippusid ületama sellekohaseid tulusid vahest ligi 100%.

Praegune juhatuse enamuse püsib 6 aastat järgimööda haigekassa juhatuses. Revisjonikomisjon püsib praeguses koosseisus tegelikest raamatupidajaist niisama palju aega. Ka haigekassa kantselei personaal on kestvalt üks ja sama. Seega haigekassa tegevust kui juhtiv nii ka kontrolliv organ, samuti ka haigek. kantselei personaal peaksid igauks omal alal olema kogenenud ja asjatundlikud.

Et see ka on nii, selle tõenduseks toob kõneleja tahvli peal alljärgnevad bilansid võrreldavalt:

maja ehitusega, kuid nende kohustuste täitmine ei too enesega ülepääsmatuid raskusi, kuna need on tähtjalised ja rahuldatavad eelarve korras.

Mis puutub haigekassa raamatupidamisse, siis põhikirja järgi teostatakse seda haigek. juhatuse määruste järgi.

Volinik Müürseppale on arusaamatu, kuidas võib kinnitusamet rev.-instruktori akti järgi haigekassa seisukorda lugeda nii katastroofiliseks, et leidis volinike peakoosoleku kokkukutsumise tarviliseks, kuna bilansid seda sugugi ei põhjusta.

Vanem tööinspektor oma sõnavõtus rõhutab, et haigek. revident-instruktor ei nõua midagi, mispärast tema tuleb küsimuse arutamisel

jätta kõrvale. Tema kohuseks on käsitada revideerimise andmeid objektiivselt ja need esitatakse kinnitusametile. Viimases on tööliste esindus küllaltki tugev, et oma huvisid kaitsta vääriliselt.

Haigekassa tagavarakapital peab koosnema sularahast ja seejuures ei räägi keegi sellest, et Rakvere Ühishaigekassa on raskes seisukorras. Meie, tööinspektsiooni ametnike, kohuseks on seista valvel, et haigekassade tegevus areneks kehvativate seaduste piires ja et hoida ära sellest kõrvale kaldumisi. Haigekassadele meie ettekirjutusi ja korraldusi ei tee ega saagi teha, seda teevad kinnitusametid. Instr.-revidendi aktist selgus, et haigekassal tagavarakapitalid puudusid ja kinnitusamet oli sunnitud tegema sellest vastavad järeldused. Haigekassa on eksinud sellega, et ta moodustas kinnisvara fondi suuremal määral, kui selleks jätkus sularaha reserve, mille tagajärjel tagavarakapitaliks määratud summad loeti samal ajal kuuluvaiks ka kinnisvara fondi.

Kinnitusameti protokollis mainitud vormivigade juures mina ei peatu — need on tühised. Leiab volinike peakoosolek, et haigekassa seisukord on hea, siis on see teie oma asi, mina, vanem tööinspektor ega hk. rev.-instruktor sellesse ennast ei sega. Maja tasuvuse kohta ei saa praegu midagi ütelda, kuna aeg — 3 kuud — on selleks liig lühike. On soovitatav vaid, et raamatupidamises kinnisvara eksploatatsiooni kohta võetaks arve eraldi, mida nähtavasti ka tehakse.

Eesti Haigekassade Liidu sekretär L. Johanson läbirääkimisi kokku võttes ütleb, et ettekan- tud arvud, ka need, mida vanem tööinspektor ette kandis, tõendavad, et Rakvere Ühishaigekassa aine- line olukord näitab mitte ainult paranemist, vaid tunduvalt tõusu. Tagavarakapital ei ole langenud allapoole sellest, mis oli aasta alul, vaid näitab suurenemist, nii et puudub igasugune alus erakorraliste abinõude tarvitusele võtmiseks.

Haigekassa on elanud üle maailma majanduse kriisid, kus olid tööliste palgad madalad, tööpuudus jne., kuid haigek. on suutnud oma ülesandeid täita rahuldavalt. Haigekassal on varandus — kinnisvara, mille väärtus kasvab ja mis on tarbekorral ka realiseeritav. Sellest kinnisvarast on üle poole, üle 2 miljoni, laenuga koormamata. Kuigi kinnitusnõukogu otsuse järgi ei kuulu kin-

nisvara tagavarakapitali arvele, sisult ei ole see siiski muud kui tagavarakapital. Haigekassa aine- line seisukord on tunduvalt paranenud, ka võr- reldes selle ajaga, kus kinnitusamet tegi oma otsu- se. Ülekulutusi eelarvest tuleb igas äris: eelarve on paberil, kuid tegelik elu on teine ja võib tuua ootamatusi. Ka eelarve ülekulutused pole märki- misväärised. Teiste puuduste kohta, mis tööins- pektsiooni revideerimise aktis ette tuuakse, tä- hendas vanem tööinspektor, et need on pisiasjad. Peale vanema tööinspektori sõnavõtmist on vistics- tü kõik arusaamatused kõrvaldatud ja nii võib nüüd küll päevakorras minna edasi.

Kuna sõnavõtmisi enam ei järgnenud ega ette- panekuid ei tehtud, asub koosoleku juhataja järg- mise päevakorra punkti juure.

III.

Aruanne haigekassa 1935. a. 11 kuu (jaan.—nov.) tegevuse üle.

Aruandega esines haigek. ametnik V Luksepp. Bilanss 1. jaan. 36314,57 ja 1. det. 58916,39. 11 kuu tegevusest ülejääk (varanduse kasv) Kr. 4601,34.

11 kuu jooksul kinnitusmaksude arvele dekla- ratsioonide järgi laekunud summasid 32026,78.

11 kuu jooksul makstud kassaliikmetele toet- usrahasis 6459,75, 11 kuu j. makstud perekonnal. toetuseks 5654,06. 11 kuu jooksul makstud kassa- saliiikmete raviks 11083,56.

Kassaliikmete ravikapitali arvel: Tulud Kr. 11462,04. Kulud kokku kr. 11083,56, ülejääk kr. 378,48.

Aruanne võetakse teadmiseks, ilma et sellele järgneks läbirääkimisi.

1936. a. võetakse haigekassamakse endiselt 2%.

1936. a. peale abiraha normid, ravikorraldus ja -normid määrati kindlaks.

1936. a. eelarve võeti vastu 48.000 kr. suuru- ses.

Kõneles L. Johanson sotsiaalkindlustuse päe- väküsimusist.

Volinik F. Vendt soovib mõnd arstiroh- tude hinna alandamist ja korraldada tervishoid- likke loenguid.

Koosolek kestis kella 10.35—2 p.

Kinnitusameti otsuseid

mis tehtud 4. jsk. tööinspektori ringkonna koosolekul 25. jaanuaril 1936. a. Viljandis. Koos olid: eesistuja jaoskonnakohtunik A. Kurik, aruandja 4. jsk. tööinspektor A. Veidenbaum, kinnitusameti liikmed — tööandjate esindajad M. Laamann ja A. Teffer ja töö- liste esindajad: Th. Jürgenson, Aug. Paal, Paul Paal, M. Somson ja aset. A. Jürgens.

Võeti teadmiseks, et Pärnu Ühishaigekassa liikme Jaak Tõpsi edasikaebus on rahuldatud kinnitusnõukogu poolt osaliselt, kuna Viljandi Ühishaigekassa liikme Rudolf Nurkliku edasi- kaebus sama haigekassa ravikorralduse asjus on jäetud tagajärjeta.

Määrati kindlaks ehituse ja kaupade käsi- tamise ettevõtete tööliste keskmine aastatasu, kus võeti aluseks vastavaid üle riigi väljatöö- tatud tasunorme.

Otsustati jätta tagajärjeta Viljandi Ühis- haigekassa liikme Oskar Lichti palve sama hai- gekassa peakoosoleku otsuse peale tema hai- gusabiraha osalises kärpimises kassamääruste rikkumise pärast, kuna peakoosoleku otsus on seadusepärane ja O. Licht võtab omaks mää- ruste vastu eksimised. Otsuse tegemisest ei võtnud osa Viljandi Ühishaigekassast olevad kinnitusameti liikmed.

Kinnitati Viljandi, Pärnu, Sindi ja Põlt- samaa ühishaigekassade peakoosolekute proto- kollid, välja arvates Viljandi Ühishaigekassa peakoosoleku protokollis juures lisadena olevad määrused ja peakoosolekute pidamise kodu- kord, kuna tööinspektsioon ei ole neid veel läbi vaadanud. Hiljem, pärast läbi vaatamist, tulevad need kinnitusametis eraldi kinnitami- sele.

Otsustati Viljandi ja Sindi ühishaigekassadelt nõuda, et need oma 1936. a. eelarvet täiendaksid saadavate hinnaalanduste ja juuremaksude osas, kuna mõlemad haigekassad on koostanud eelarved reaalsummadega, mis aga ei ole kooskõlas R. T. nr. 12 — 1934. a. välja kuulutatud aastaaruande kavaga, sest selle järgi peavad olema eelarves näidatud ka ettekujundatud summad, nagu apteekide hinnaalandused ja kassaosalistele endi poolt asutustele tehtud juuremaksud.

Otsustati pärast seda, kui aruandja on ära kuulunud ja pildi saanud praegusest Põltsamaa Ühishaigekassa seisukorrast: teha järelepärimine Viljandi ja Põltsamaa ühishaigekassadele arvamise avaldamiseks Põltsamaa

Ühishaigekassa ühendamiseks Viljandi Ühishaigekassaga ja seda küsimust arutada mõlematel haigekassadel oma peakoosolekul. Ühendamise küsimus on kerkinud päevakorra sellest, et Põltsamaa haigekassa töötas puudujääkidega 2 aastat järgemööda, kuna Viljandi selle vastu aga ülejääkidega. Seejuures on praegu Põltsamaa haigekassas liikmemaksuks 2% palkadelt Viljandi 1½% maksu vastu. Säärane asjaolu on aga tekitanud nurinaid haigekassade tegevusrajoonide piiridel asuvas käitistes, mida ja Põltsamaa haigekassa väikest liikmete arvu (200 diget) arvestades otsustatigi teha niisugune ettepanek.

Arvati haigekassade alla rida pisikäitisi ja kinnitati kinnitusameti koosoleku kuluarve.

Sotsiaalkindlustus.

— Ehitustööde ja kaupade käsitamise ettevõtete töölise pensionide vähendamiseks anti hiljuti seadus, mille järgi ei arvestata pensionide määramisel enam tegeliku palka, vaid neid norme, mis määratakse kindlustusametite poolt. Kui väikeseks nüüd nende töölise pensionid kujunevad, näeme neist aastapalkadest, mis kindlustusametite poolt pensionide arvestamisel on aluseks määratud. Nii 2. tööinspektsiooni jaoskonnas otsustati võtta täisealiste aastatasuks tasumäärad, mis on esitatud vanema tööinspektori poolt.

Määrati siis ka töölise keskmine aastatasu järgmiselt:

Ehitustöödel aastatasu: täisealistel meestöölisel 743 kr., naistöölisel 500 kr., alaealistel (15—17 a.) meestöölisel 420 kr., naistöölisel 320 kr., lapsealistel (kuni 15 a.) meestöölisel 270 kr. ja naistöölisel 220 kr.

Kaupade käsitamise ettevõtteis aastatasu: täisealistel meestöölisel 400 kr., naistöölisel 240 kr.; alaealistel (15—17 a.) meestöölisel 202 kr., naistöölisel 154 kr.; lapsealistel (kuni 15 a.) meestöölisel 130 kr. ja naistöölisel 106 kr.

Pensioni määramisel arvestatakse sellest palgast vaid kaht kolmandikku. Näiteks, kui sadama meestöeline kaotab 50% töövõimest, võib ta pensioni saada kõige rohkem 150 kr. aastas, sadama naistöeline, kes on kaotanud 50% töövõimest, võib kõige rohkem saada pensioni 80 kr. aastas, sadama alaealine naistöeline saab 50% tööjõu kaotuse juures mitte üle 61 kr. aastas, lapsealine mitte üle 35 kr. aastas.

Ehitustöölise pensionid oleksid, näiteks, 50%-lise tööjõu kaotuse juures 73 kuni 248 krooni aastas.

Et Riigi Statistika Keskbürool veel 1935. a. andmed olid statistiliselt töötlemata, siis võeti aluseks vanema tööinspektori andmed.

Need, kes vähegi tegelikke olusid tunnevad, peavad tunnustama, et ülaltoodud keskmised töötasud on väga madalad. Selle tulemuseks on tööõnnetuste puhul pisikesed pensionid.

Mida väiksemad on pensionid, seda tulusam on küll kindlustusühisusele, kuid küsimust ei saa käsitleda sellelt seisukohalt. Madalad pensionid ei võimalda tööõnnetuse läbi vigastatuid äraelamist. Osal on allaalasi lapsigi kasvutada.

Töölise esindajail kindlustusametis oleks tulnud küll küsimusi enam kaaluda ja mõelda sellele, missugusesse seisukorda satuvad tööõnnetuse läbi tööjõu kaotanud ehitus- ja sadamatöölised.

Tartu kindlustusamet võttis keskmisteks aastapalkadeks ehitustöödel 165—744 kr., kaupade käsitamisel 126—405 kr.

Kalurite õnnetuste vastu kindlustamine tõsteti päevakorda ühes põllutöölise õnnetuste vastu kindlustamisega. Valmis eelnõu, mille järgi kalurite ja põllutöölise kindlustamine pidi sündima koos, ühise seadusega.

Põllutöölise õnnetuste vastu kindlustusseaduse maksmapanekuga tuleb kalurite kindlustusküsimus eraldi otsustamisele.

Arvatavasti saab nende kindlustusseadus analoogiline põllutöölise kindlustusseadusega.

— Töölise sotsiaalkindlustuse seadus Hiinas on väljatöötamisel.

— Mäetöölise õnnetuskindlustust Boliivias täiendati.

— Sotsiaalkindlustuse seadus ühes tööpuuduse vastu kindlustamisega pandi läinud aastal maksma Kanadas.

Töökaitse.

— Tööõnnetus Eesti põllumajanduses on põllutöökoja andmetel aastas 545.370.000 mees-, 568.214.800 nais- ja 45.591.700 lastetõttundi.

Maist oktoobrini tuleb 152 tööpäeva või 1596 töötundi ühe töötaja kohta.

Põllutöökoja andmetel on suveperioodil puudus 12.136 meestöolisest.

Nagu neist arvudest nähtub, on põllumajanduses laste tööjõu kasutamine võrdlemisi suur. Seaduse järgi on küll keelatud lapsi alla 12 aasta põllutöölisena tarvitada, alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult abitööde juures (karjahoidmine väikemajapidamistes, peenarde kitkumine, loovõtmine jne.), kuid sellest seaduseõnnetust ei

peeta kinni. Põllutöölise seadus sisaldab ka nõudmisi tööpäeva pikkuse ja puhkeaja, ületundide ja teiste töötingimuste kohta. Kuna aga põllumajanduses töökaitse järelevalve puudub, siis rikutakse neid seaduse nõudmisi väga laialdaselt. Põllumajanduses suurelt jaolt ei tuntagi maksvat seadust.

Põllutöökoja andmed töäjõu puuduse kohta leiavad ainult kohati tegelikus elus kinnitamist. Tööliste puudust mõnes kohas saab kaotada töövahetalitusega, see on — tööliste töökohtadesse juhtimisega. Selleks on tarvis tööbörside võrku laiendada nii, et need vahetalitused suudaksid oma ülesandeid siin täita.

Perekonnaga põllutöölise palkamist takistab korterite puudus maal.

Ka on paljud talunikud, kes kaebavad teenijate puuduse üle, ise selles süüdi, kuna nende töötingimused on säärased, et põllutöölised niisugustes taludes ei taha teenida.

— **Ajalehepoistelt müügiloa äravõtmine** oli ajakirjanduse müüjate ühingu algatusel Tallinna hoolkande osakonnas arutusel, kus leiti, et ajalehtede müük ei ole takistanud õpilaste edasijõudmist koolis ega kallutanud ka alaealisi ulakusele.

On antud ka kõigest 14 alaealise müügiluba. Loa andmisel arvestatakse perekonna majanduslikku seisukorda. Ajalehemüüjad poisikesed ei ole ulakad.

— **Tööpäeva pikendamine Narvas.** Kreenholmis on tööndalal, mis oli 46-tunniline, pikendatud 48-tunniliseks, kusjuures nädalamurde nõutav 36-tunniline vaheaeg on vähenenud 5-e tunni võrra.

— **Tööstuse tervishoiukaitsele suurema tähelepanu pööramist** rõhutas 16. poola tervishoiu kongress, mis peeti 1935. a. Kattovice'is. Kongressi päevakorras oli selleks eriline punkt.

Meie tervishoiu kongressid pole veel niikaugele jõudnud, et tegeleksid ka tööstuse tervishoiu küsimustega.

— **Kutsehaiguste arv Tschehhoslovakkias** on tarvitusele võetud töökaitse ja tervishoiu vahendite tagajärjel viimasel aastakümnel väga tunduvalt langenud, samuti surevus.

— **Kutseksamid müüjatele.** Nüüd on kutse-

eksamid moes. Järjekord on müüjate käes. Kaubandus-tööstuskoda on töötanud välja isegi eelnõu, mis sisaldab äriteenijatelt kutsetunnistuse nõudmist ja selle saamiseks ettevalmistamise korda.

Äriteenijate palgad on üldiselt madalad. Oleks ajakohane, kui Kaubandus-tööstuskoda ka äriteenijate palga ja töötingimuste parandamisega natukenegi tegeleks.

— **Kokad nõuavad 8-tunnilist tööpäeva.** Vastava märgukirja on Tallinna kokkade ühingu riigivanemale esitanud. Tallinna linnavalitsusele saadetud märgukirjas küsitakse korra maksma panekut, mille järele kõigis restoranides, hotellides, einelaudades ja söögimajades võivad töötada ainult kutseõiguslikud kokad. Kuna selle küsimuse otsustamine ei kuulu linnavalitsuse kompetentsi, siis ei saa tema siin midagi teha.

— **Kutseühingute rahvusvaheline kongress.** IGB juhatuses koosolekul 26. ja 27. septembril otsustati järgmine kutseühingute rahvusvaheline kongress pidada juunikuus 1936. a. Londonis.

Juhatuses koosolekul andis peasekretär Schevevneis ülevaate ka oma informatsioonireisilt Balti riikides. Ta käis läinud aastal ka Eestis. Tema andmeil on Soome kutseühingute keskliidu liikmete arv, mis 1930. a. oli 19.000, tõusnud 1934. a. 30.000-ni. Läinud aastal loodeti liikmete arvu tõusu kuni 40.000.

Kuulati ära ka töölisnoorte ja hariduskomisjonide aruanded.

Töötatakse üle normi. N. Vene Donbasseini kaevandustes korraldati ankeet tööolude kohta. Selgus, et 100 töölisest 46 pidevalt ületas töönormid kaks ja enam korda, 15 — isegi kolm korda. Väikseim tasu oli 200 rubla kuus, 100 hulgast 41 töölist teenis üle 500 ja 20 inimest üle 1000 rubla kuus. 100 töölise hulgast sai 47 korterit, 29 oli kuurordis ja puhkekodus, 61 oli korterit kahe ja enama toaga, 79 töölisel oli aed, 10 töölist õpib ülikoolis ja tehnikumis, ilma et nad tööst loobuksid, 25 õpib mitmesugustel kursustel ja õpiringides, 48 mäetöölisel saja hulgast on kodune raamatukogu. Teaatris ja kinos käiakse järjekindlalt.

Haigekassade kongress.

EHL 14. kongress on laupäeval, 22. ja pühapäeval, 23. veebruaril 1936. a., algusega kell 10 homm., Tallinnas, Lai tän. 1, Kristl. Noortemeeste ühingu ruumides.

Päevakord:

- 1) Kongressi avamine.
- 2) Kongressi juhatus, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.
- 3) Kongressi päevakorra kinnitamine.
- 4) Haigekassade aruanded kohtadelt.
- 5) Aruanded liidu tegevusest ja 1935. aasta aruande kinnitamine.
- 6) Liidu 1936. a. liikmemaksu kindlaksmääramine ja 1936. aasta eelarve kinnitamine.

- 7) Valimised põhikirja järgi: 1) juhatus ja 2) revisjonikomisjon.
- 8) Sotsiaalkindlustuse ümberkorraldamise küsimus — ref. V. Luksepp.
- 9) Järelevalve haiguskindlustuse seaduses — L. Johanson.
- 10) Kongressil algatatud küsimused.

PHK. § 21:

Kongressile valivad liitu kuuluvad haigekassad, need, kus on kuni 500 liiget, ühe saadiku, kuni 1000 liiget — 2 saadikut ja iga järgmise tuhande pealt ühe saadiku. Arv viimasest tuhandest annab ainult siis ühe saadiku, kui see on üle 500.

Saadikud valitakse haigekassade peakoosolekuil volinike ja ettepanekute korral ka kassaliikmete hulgast.

Kongressi saadikuiks võib valida ainult neid haigekassa liikmeid, kes on üle 20 aasta vanad.

Juhtumil, kui peakoosolekul ei ole

võimalik saadikuid valida, võib need valida ka haigekassa juhatus kassaliikmete hulgast.

Kongressi saadikute volituste tõenduseks on valimiskoosoleku protokoll ära kirjutatud, mis haigekassa juhatuse poolt õigeks tunnustatud.

Tervishoid.

„Alkohol on mürk!“

Hiljuti lugesime lehest aruandeid karskusliikumise üle Eestis. Neist selgub, et praegu on seesuguseid organiseeritud karsklasi 50.000 ümber. See on aukartust äratav arv, mis ütleb, et iga 20. kodanik ei joo viina, arvates kaasa ka imikud. Teame ka seda, et karskusliit võitleb viinajoomise vastu. Riigi kultuurkapitalist vaadatakse sellele ka heatahtlikult ja karskusliikumine saab toetust.

Koolid ja nende õpetajad teevad õpilastele selgeks viinajoomise kahjulikkuse ja igapäevaseks olema selge, et alkohol on tervise hauaks.

Õhtul koju minnes võib aga alkoholi veendunud vastane põrgata kokku reaalsusega. Seal on isa koju tulnud, viinastunud olekus, restoraanide baarid on täis viinamaitsejaid ja nii mõnigi kord tuleb tänaval vastu joobnud inimene. See on juba tõelikkus.

Riik toetab kõigest jõust alkoholi vastu võitlemist, sest alkoholi tarvitamine takistab rahva kultuurset arengut, lagastab tervist ja kõlblust.

Nii on teooria, praktika, kahjuks, ei allu sellele. Riigid saavad suuri tulusid alkoholimüügist, alkoholitööstusel on tähtis koht majandusel, eriti põllumajanduses. Riigid, kus keeluseadus maksma pandi, näiteks P.-Ameerika ja Soome, on pidanud sellest loobuma.

Lugesime lehtedest, et Ameerikas olevat üks eestlane refereerinud Eesti viina kasulikkusest, näidates alkoholivastaste kiuste, et eesti rahvas on tugev seetõttu, et ta tarvitab „valget“, ja soovitades ka jänkidele seda teha või vähimalt prooviks importeerida Eestist üks laevatäis viinaplaskusid.

Kuidas viinamüümist korraldatakse, selleks toome näiteks Rumeenia, kus aktsiisi peavalituse sellekohase ringkirjaga nõutakse, et 1) linna viinapoed peavad monopoliseeritud jooki hoidma ladus 5000 lei (1 lei=2,5 snt.) väärtuses, maapoed 2000 lei väärtuses; 2) söögimajades tuleb joogid näidata toidukaardil; 3) joogid tuleb asetada vaateakendele. Selleks, et keegi ei unustaks täitmast oma kodaniku kohust!

Nii: ühelt poolt võideldakse alkoholismi vastu, teiselt poolt tehakse ta heaks kihutustööd.

A. O.—ch.

Sotsiaaloludest N. Venes.

1935. a. tarvitati N. Venes viina 13% vähem kui 1931. a. ja üldse 56% sellest, mis joodi tsaarirajal Venemaa praegusel territooriumil. 1913. a. oli N. Venes elanikke 138 mil., 1935. a. aga juba 175 mil., seega on alkoholi tarvitamise langus veel suurem kui seda näitab protsent. Põhjuseks

on ka sotsiaalolude paranemine ning füüsilise ja vaimse kultuuri tõus.

Tööliste arv N. Venes oli 1935. a. 24.740.000, 1936. a. kavas 25.725.000. Tööpalka fond oli 1935. a. 56.200.000.000, tänavu 63.400.000.000 rubla.

Sotsiaalkindlustuse fond oli 1935. a. 6,7 miljardit, 1936. a. kavas 8 miljardit rbl.

Toiduainete ja tarbeasjade hinnad langesid läinud aastal tunduvalt.

Uusi elukortereid ehitatakse 1936. a. kava järgi juure 10 miljoni ruutmeetrilise pinna suuruses, seega kaks kord enam kui 1935. a.

Koolimajade ehitamiseks kulutati 1935. a. 338 miljonit rbl., 1936. a. kavas 910 milj. rbl. 1936. a. sügiseks peab valmima 4300 uut koolimaja.

Klubiasutuste arvu tahetakse tõsta 46.200-lt 1936. a. 54.200-ni, teatrite, kinode ja tsirkuste arvu 36.800-lt 44.800-ni.

Üldkultuuriliste tarvete rahuldamiseks on 1936. a. eelarves 17.688 miljonit rubla.

Kuritegevus on 1935. a. langenud võrreldes 1933. aastaga 39%.

15 aastat töötavad tööstuskoolid, kus haridust saavad noortöölised. Praegu õpib neis 300.000 noort. Õppeained on üld- ja erihariduslikud. Õppetööd lõpetades saavad noortöölised vabrikus ja tehaseis teenistust. Seni on annud need koolid 1,5 miljonit õppinud töelist.

Vitamiini „C“ keemiline süntees avastati Leningradi ülikooli ja taimeteaduse instituudi laboratooriumides, mida juhivad akad. Favorski ja prof. Ivanov.

Valuta sünnitamisi praktiseeritakse N. Venes. 1936. a. tahetakse 300.000 sünnitusjuhul tarvitada abinõusid, mis teevad sünnitamise valutuks. Selleks pritsitakse sünnitaja kõhunaha alla novokaiini ja perkaiini sulatist, mis kaotab valud mitmeks tunniks.

Sündimus ja suremus N. Venes. Ukrainas suri 1000 elaniku kohta 1913. a. 21, 1935. a. — 13 inimest. Valge-Venes suri 1913. a. 18, 1935. a. 13 inimest. 12 aasta jooksul on N. Venes suremus langenud 44 protsendi võrra.

Sündimus on N. Venes 1000 inimese kohta 35—60.

Looduslik juurekasv (rahva iive) on N. Venes mitu korda suurem kui teistes riikides. Näiteks N. Vene Karjalas on rahva looduslik juurekasv 4,5 korda suurem kui Soomes, Volga äärsete sakslaste keskel 4 korda suurem kui Saksamaal.

Eestis oli 1934. a. sündimus 15,4, suremus 14,1, rahva looduslik juurekasv 1,3.

N. Venes oli abordivabadus, mida läinud aastal hakati piirama, mis omakorda sündimust tõstab.

EHL teateid.

EHL juhatus koosolekult. Eesti Haigekassade Liidu juhatus koosolek oli pühap., 2. veebruaril 1936. a., kell 10 homm. Tallinnas. Koos olid: K. Lukk, V. Luksepp, A. Mägi, F. Kauts, J. Erin. Juhatas K. Lukk, protokolliis L. Johanson. Peale jooksvate küsimuste arutati järgmisi üldise tähtsusega küsimusi:

1.

Pärnu Ühishaigekassa arvati EHLi liikmeks, arvates 1. jaan. 1936. a.

2.

Kõrgemalpalgaliste haigekassa liikmeks olemise küsimuses otsustati: 1) haigekassa liikmeks peaksid jääma kõik töövõtjad, hoolimata palga suurusest; 2) mõeldav oleks, kui veneaegse seaduse eeskujul määrataks haigekassamaksu alla kuuluva palgaosa ülemmäär, mille järgi maksu võetakse ja toetust maksetakse. Ülemmäär ei tohi olla alla 300 kr. kuus.

3.

Haigekassade maksude tagantjärele sissenõudmise küsimus. Pragu maksva 5-aastase tähtaja veelgi lühendamine oleks haigekassamaksude varjamise õigustamine ja legaliseerimine. Senised kogemused tõendavad, et haigekassamaksude varjamine on igapäevaseks nähtuseks, mille tagajärjel haigekassad saavad kahjusid.

4.

Haigekassade ümberkorraldamise küsimuses kuulati ära informatsioon, mille järgi veel kindlad seisukohad puuduvad.

5.

Tööliskoja praegu kaalumisel olevate põhilistega tutvuti, samuti seisukohtadega, mis on esitatud majandusministrile.

6.

Põllutöölise õnnetuskindlustuse seaduse rakendamisekut on oodata lähemal ajal alusel, millega tutvuti.

Sotsiaalkindlustus on pävakorral

Sotsiaalkindlustuses on pävakorral: põllutöölise õnnetuskindlustuse uue seaduse elluviimine, haiguskindlustuse seaduse ulatuse laiendamine, töövõimeuse ja vanaduse vastu kindlustamise nõudmine.

Et küsimust tunda, on tarvis tutvuda vastava kirjandusega. Eesti keeles pa-

7.

Tööstusliku töö seaduse muutmise tööõnnetuste pensiooni osas. Leiti, et palganormid, mis kinnitusametite poolt on võetud pensionide väljaarvamise ja abiraha määramise aluseks, osutuvad palju madalamaks kui on ehitus- ja sadamatöölise töeline töötasu.

8.

Tööstusõpilaste ja õppetöökodade töölise haigekassaliikmete hulgast väljaarvamine ei leita olevat maksvate seadustega kooskõlas.

9.

Haigekassade seisukorra kohta kuulatakse ära informatsioon, mille järgi majanduslik seisukord on paranenud.

10.

Kinnitusametid ja kassaliikmete nõudmised. Kinnitusametis on viimasel ajal saanud kombeks kassaliikmete nõudmiste lahendamise järelevalve korras, mille juures ei panda tähele T. T. seaduse § 352 ja § 358 ettenähtud korda ja tähtaegu. Seega need normid ja nõuded kaotavad oma mõtte ja tähtsuse. Neil kaalutlusil EHL-i küsida kinnitusnõukogu seletust, kuna ülalmainitud nähtused ei ole maksvate normidega kooskõlas.

11.

Loenguid ja kursusi otsustati tarbekorral korraldada koos teiste töölisorganisatsioonidega, näiteks Töölise Haridusliiduga, kui see iseseisvalt pole võimalik.

12.

„Töö ja Tervise“ üksiknumbrid, mis on antud müügile, otsustatakse haigekassadelt võtta tagasi ainult siis, kui neid on võetud müügile üle 10 kts. kuus. Tagasi võetakse ainult käesoleva ja eelmise aasta numbrid.

13.

E. Töölisühingute Keskliidu üleriiklikule töölisvanemate koosolekule määratakse kutse alusel esindaja.

14.

Otsustati jooksvaid asjaajamise küsimusi.

kub selleks võimalust E. Haigekassade Liidu väljaandel ilmunud L. Johanson'i Sotsiaalkindlustus“, 64 lhk., hind 10 senti, ja O. Vahtra „Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus“, 125 lhk., hind 1 kr. Saada Eesti Haigekassade Liidust, Tallinnas, Lai tän. 38, krt. 4. Kes saadab hinna postiteel, sellele saadetakse brošüürid kätte saatekulud arvestamata.

SISU: 1) Töökaitse, sotsiaalkindlustus ja töölisvanemad — L. Johanson. 2) Sooja ja külma õhu mõju inimese tervisele — Dr. M. Püüman. 3) Haiguskindlustuse seadusnormide rikkumisi käitistes — Al. Aben. 4) Töölisvanemate valimine raskendatud — J. Mikkelsen. 5) Noortöölise sotsiaalne olemus — J. R. 6) Vülke- ja kesktöösturite nõudmisi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal — L. Johanson. 7) Meremeeste eelkonverents Genfis — Aug. Gustavson. 8) Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine. 9) Haiguskindlustuse alused. 10) Tööinspektsiooni küsimus. 11) Sotsiaalministeeriumi asutamisest. 12) Haigekassade tegevusest. 13) Rakvere Ühishaigekassa. 14) Kinnitusameti otsuseid. 15) Sotsiaalkindlustus. 16) Töökaitse. 17) Haigekassade kongress. 18) Tervishoid. 19) EHL teateid.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastöötaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja Karl Lukk.

Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.

Ilmunud 18. veebruaril 1936. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1936.